

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

Petra Plášková

4. ročník – prezenční studium

Obor: Učitelství pro první stupeň základních škol

**SPOLUPRÁCE MUZEA A ŠKOLY PŘI
POZNÁVÁNÍ REGIONU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedené prameny a literatury.

V Horní Lhotě dne 12. 4. 2010

.....

Plášková Petra

Poděkování patří mé vedoucí diplomové práce Mgr. Aleně Vavrdové Ph. D. za odbornou pomoc, cenné rady a připomínky. Zároveň chci poděkovat PhDr. Blance Petrákové za poskytnuté informace o muzeu Luhačovického zálesí. Také Mgr. Šárce Borové za velkou pomoc při práci. Dále děkuji mé rodině za trpělivost, velkou podporu a povzbuzení při studiu.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 REGION ZLÍNSKO SE ZAMĚŘENÍM NA LUHAČOVICKÉ ZÁLESÍ	8
1. 1 MĚSTO ZLÍN.....	8
1. 1. 1 NÁZEV ZLÍN	8
1. 1. 2 SOUČASNÉ MĚSTO ZLÍN	9
1. 1. 3 KULTURNÍ PAMÁTKY MĚSTA ZLÍN	9
1. 1. 4 VÝZNAMNÍ RODÁCI ZE ZLÍNA A PŘIPOJENÝCH OBCÍ	10
1. 1. 5 OBCE REGIONU ZLÍNSKO	11
1. 2 CHARAKTERISTIKA LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ	11
1. 2. 1 MIKROREGION LUHAČOVICKÉ ZÁLESÍ	12
1. 2. 2 PŘÍRODNÍ POMĚRY LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ	13
2 MĚSTO LUHAČOVICE A OKOLÍ.....	16
2. 1 HISTORIE MĚSTA A BLÍZKÉHO OKOLÍ	16
2. 2 LIDOVÉ STAVBY LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ.....	20
2. 3 LIDÉ LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ.....	21
2. 4 LÁZEŇSKÁ LÉČBA	22
2. 5 MINERÁLNÍ PRAMENY.....	22
2. 6 KULTURNÍ PAMÁTKY.....	29
2. 7 FOLKLOR LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ	37
2. 8 OSOBNOSTI MĚSTA LUHAČOVICE	41
2. 9 KULTURNÍ AKCE	43
3 MUZEUM LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ V LUHAČOVICÍCH	44
3. 1 HISTORIE VZNIKU MUZEA V LUHAČOVICÍCH	44
3. 2 SOUČASNÉ MUZEUM LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ	48
4 MUZEUM A ŠKOLA.....	54

5 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	58
5. 1 VYMEZENÍ RVP ZV V SYSTÉMU KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	58
5. 2 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	60
5. 3 POJETÍ A CÍLE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	60
5. 4 KLÍČOVÉ KOMPETENCE	61
5. 5 VZDĚLÁVACÍ OBLASTI.....	62
5. 6 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA.....	62
5. 7 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	63
5. 7. 1 STRUKTURA ŠVP PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	64
5. 8 ZASTOUPENÍ POZNÁVÁNÍ REGIONU V RVP ZV.....	66
5. 8. 1 CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍ OBLASTI.....	66
5. 8. 2 CÍLOVÉ ZAMĚŘENÍ VZDĚLÁVACÍ OBLASTI.....	68
5. 8. 3 TEMATICKÝ OKRUH MÍSTO, KDE ŽIJEME	69
5. 8. 4 TEMATICKÝ OKRUH LIDÉ A ČAS.....	71
5. 8. 5 TEMATICKÝ OKRUH LIDÉ KOLEM NÁS.....	72
5. 9 MOŽNOSTI PROPOJENÍ PROGRAMŮ MUZEÍ S ŠVP	74
6 MUZEJNĚ PEDAGOGICKÝ PROGRAM	76
ZÁVĚR	107
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	109
SEZNAM PŘÍLOH	113
ANOTACE	

ÚVOD

V dnešní době má každý učitel možnost zpestřit svou výuku návštěvou kulturní instituce nebo ji realizovat mimo budovu školy. Při poznávání regionu se nám nabízí návštěva muzea. Muzeum je zdrojem informací o minulosti a nabízí spoustu názorného materiálu. Inspirací pro moji diplomovou práci se stalo nově otevřené muzeum v Luhačovicích. Město Luhačovice se nachází kousek od vesnice, ve které bydlím.

Když jsem byla malá, moc mě zajímalo, jak to bylo dříve v Luhačovicích a okolí, co si lidé oblékali, co dělali, jak asi vypadaly lázně. Byla to opravdu spousta otázek. Ale když jsme šli se třídou do muzea, kde bych jistě získala odpovědi na mé otázky, tak mé nadšení rychle vypršelo. Paní v muzeu jen povídala a povídala, my jsme museli stát a hlavně na nic nesahat. Takže jsem odcházela z muzea zklamaná. A tak je tomu v mnohých případech i dnes. Muzea nejsou schopna nabídnout žákům informace vhodnou formou pro 1. stupeň ZŠ. Návštěva probíhá formou přednášky jako pro dospělé návštěvníky. Žáky pak návštěva muzea nezajímá, jsou nesoustředění a neukázněni. Návštěva má ráz jakéhosi odpočinku od školy a tak ztrácí svůj význam. Podle mého názoru je to i důvod, proč někteří učitelé ani nechtějí chodit se svými žáky do muzea.

Mnohá muzea se již však snaží těmto problémům předcházet a vytváří programy určené přímo dětem. Z vlastní zkušenosti vím, pokud chceme, aby si děti z muzea něco „odnesly“ je velmi důležité, aby je návštěva nadchla, byla přiměřena jejich věku.

Ve své diplomové práci se tedy zabývám historií a současností regionu Zlínsko se zaměřením na Luhačovické Zálesí a chci zdůraznit význam spolupráce muzea a školy při poznávání regionu. Dále je v diplomové práci popsáno muzeum Luhačovického Zálesí a zastoupení regionu v Rámcovém vzdělávacím programu. Součástí diplomové práce je i muzejně pedagogický program, prostřednictvím kterého se žáci zábavnou formou dovědí informace o Luhačovickém Zálesí. Cílem návštěvy

muzea není dětem představit historii pouze ve faktech. Během programu si udělají představu o historii, získané informace budou prohlubovat ve vyšších ročnících.

Hlavním cílem této diplomové práce je shromáždit dostupný materiál o Luhačovickém Zálesí a vytvořit muzejně pedagogický program pro praktickou výuku v muzeu s využitím různých metod a forem práce především s ohledem na vzdělávání pro 1. stupeň ZŠ podle Rámcového vzdělávacího programu.

1 REGION ZLÍNSKO SE ZAMĚŘENÍM NA LUHAČOVICKÉ ZÁLESÍ

1. 1 Město Zlín

Město Zlín se rozléhá na rozhraní Valašska, Hané a Moravského Slovácka. Zlínem protéká řeka Dřevnice. První písemné doklady o Zlíně jsou z roku 1322. Do roku 1322 nejsou o existenci Zlína žádné písemné zmínky. (www.regionzlinisko.cz)

Zlín je označován v listinách z roku 1322 jako městečko. Byl sídlem vrchnosti a správním centrem panství. Roku 1322 koupila Zlín od Egerberků Eliška Rejčka, vdova po dvou českých kráľích (Václavu II a Rudolfu Habsburském). Eliščina vláda byla jen krátkou, ale zajímavou epizodou v dějinách Zlína.

V roce 1949 byl název Zlín přejmenován na Gottwaldov, po Klementu Gottwaldovi. Dnes má město opět původní jméno Zlín. (Z. Pokluda, 2006)

1. 1. 1 Název Zlín

Jméno Zlín se v místní lidové tradici spojovalo s různými výklady. Prý bylo odvozeno od zlých událostí, které kdysi město postihly, anebo se mělo utvořit podle toho, že všude v těchto místech je jílová půda – slín. Jisté zkazky dokonce sdělovaly, že Zlín se prý za starých časů nazýval Zlaté jablko. V těchto pověstech bychom asi marně hledali pravdivé jádro. Moderní historický a jazykový rozbor vysvětluje původ tohoto jména utvořením od mužského jména Zla - spojením kmene jména Zla s příponou – ín, tedy Zlín. (Z. Pokluda, 2006, str. 6)

1. 1. 2 Současné město Zlín

V první polovině dvacátého století bylo město proslaveno rozsáhlými obuvnickými závody, jejichž zakladatelem se stal Tomáš Baťa. Město tak získalo typický architektonický styl.

Ojedinělý ráz dávají městu čtvrti typizovaných rodinných domků a výškových budov v jednoduchém kubickém stylu. Hlavními prvky jsou nosné bílé sloupy, množství skleněných ploch a nepřehlédnutelný cihlový plášť. K nejznámějším se řadí budovy internátů, hotel Moskva, budova bývalé tržnice, Kolektivní dům nebo památník Tomáše Bati Dům umění. Většina objektů je dnes součástí městské památkové zóny. Dominantou města zůstává ojedinělá stavba výškové budovy mrakodrapu, tzv. jedenadvacítky. Nedávná rekonstrukce jí dala nové možnosti využití. Nejenže budovu využívá správa kraje, ale návštěvníkům se nabízí prohlídka původních interiérů včetně ojedinělé pojezdne kanceláře továrníka Bati, umístěné v prostorách výtahu. Z restaurace na střešní terase je překrásný výhled na celé město i okolí. Tvář Zlína se v posledních letech výrazně změnila. Upoutat mohou nové moderní stavby, upravené fasády a ulice. Výrazem moderní architektury je i kostel na sídlišti Jižní Svahy. V roce 2001 byla založena nová univerzita – Univerzita Tomáše Bati. (www.regionzlinisko.cz)

1. 1. 3 Kulturní památky města Zlína

K tradičním městským kulturním institucím se řadí Městské divadlo Zlín, Filharmonie Bohuslava Martinů, Státní galerie Zlín, alternativní Malá scéna a nově Kulturní institut Zlín (Alternativa). V budově zámku ve zlínském parku sídlí Muzeum jihovýchodní Moravy. Jednou z jeho součástí je Obuvnické muzeum, které se nachází v areálu bývalých Baťových závodů. Unikátní sbírky obuvi seznamují návštěvníky s historií i současností obouvání, vývojem výroby obuvi a dějinami ševcovského řemesla. Přímo v budově zlínského zámku lze v průběhu celého roku navštívit nejen

stálé expozice, ale i zajímavé tematické výstavy. Jednou z nejvýznamnějších historických památek zlínského regionu je hrad Malenovice, jehož historie spadá do druhé poloviny 14. století. Na pestrosti kulturního života ve městě se aktivně podílí několik soukromých galerií, folklórních souborů, moderních rockových klubů a uměleckých agentur. Pro aktivní trávení volného času nabízí město Zlín návštěvníkům možnost využití několika sportovních areálů, moderního krytého plaveckého bazénu, zimního stadionu a umělého lyžařského svahu. Nenáročnou rodinnou procházku, obohacenou informacemi o zajímavostech flóry a fauny okolí Zlína, nabízí Stezka zdraví, vedoucí lesem pod Tlustou horou. Opravdovým klenotem regionu je ZOO Lešná. Řadí se mezi zahrady evropského významu. Od centra Zlína je vzdálena pouze 7 kilometrů a vypravit se do ní můžete i po nově zbudované cyklostezce. (www.regionzlinisko.cz)

(příloha číslo 1)

1. 1. 4 Významní rodáci ze Zlína a připojených obcí

- František Bartoš – pedagog, národopisec a filolog, sběratel lidových písní a pohádek, člen České akademie věd
- Hynek Vojáček – hudební skladatel a pedagog, sběratel valašských lidových pohádek a písní
- Bohumír Jaroněk – malíř, grafik, ilustrátor, zakladatel Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm
- Alois Jaroněk – malíř, keramik, zakladatel Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm
- Tomáš Baťa – významný průmyslník a podnikatel, zakladatel svtového obuvnického koncernu

- Karel Stloukal – český historik, profesor pražské Karlovi university, člen Královské české společnosti nauk, České akademie věd a umění, Polské akademie věd
- František Lydie Gahura – architekt a sochař, autor významných architektonických děl meziválečného Zlína (radnice, Masarykovi školy, Památník T. Bati, Studijní ústavy), rozhodujícím způsobem ovlivnil výstavbu Zlína jako zahradního města
- Rudolf Asmus – operní basista, působil na scénách v Ostravě, Brně, Praze a v Komické opeře v Berlíně
- Svatopluk Slovenčík – malíř, působil na střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti a Škole umění ve Zlíně
- Tom Stoppard – známý anglický dramatik (Z. Pokluda, 2006)

1. 1. 5 Obce regionu Zlínsko

Region Zlínsko je dobrovolný svazek šestnácti obcí (Zlín, Trnava, Kašava, Vlčková, Držková, Lukov, Spytihněv, Luhačovice, Fryšták Lukoveček, Lípa, Zádveřice – Raková, Vizovice, Březnice, Všemina, Slušovice). Svazek těchto obcí je dán spádovostí, historickými i současnými vazbami a společně řešenými problémy. (www.regionzlinisko.cz)

Příloha číslo 2, 3

1. 2 Charakteristika Luhačovického Zálesí

Území Luhačovického Zálesí (Luhačovice a okolí) se rozprostírá na jihovýchodě České republiky a spadá do Zlínského kraje. V Luhačovickém Zálesí se střetávaly prvky lidové kultury horského typu (Valašsko) s vlivy nížinných oblastí Slovácka a Hané. Výsledkem je vznik pozoruhodné lidové kultury s osobitými rysy.

Díky tomu se odlišuje Luhačovické Zálesí od jiných etnografických oblastí a má nezapomenutelný charakter.

Přirozeným spádovým střediskem Luhačovického Zálesí je lázeňské město Luhačovice, které jako největší moravské lázně každým rokem lákají tisíce návštěvníků, turistů a lázeňských hostů a rovněž jsou jednoznačnou kulturní a společenskou metropolí Luhačovického Zálesí. Již od roku 2003 Luhačovice fungují i jako obec s rozšířenou působností, pod kterou spadá většina obcí v regionu. Vymezení Luhačovického Zálesí jako samostatného národopisného regionu provedl Antonín Václavík.

Významné místo v jihovýchodní části území představuje město Slavičín, které je největším a nejlidnatějším městem současného Luhačovického Zálesí a také plní i roli jeho průmyslově-obchodního centra. Mezi další významné obce území patří Pozlovice, které se nacházejí v přímém zázemí lázeňské zóny Luhačovic.

Západní část Luhačovického Zálesí je velmi významně ovlivňována krajským městem Zlínem, neboť obce Březůvky, Dobrkovice, Doubravy, Hřivínův Újezd, Kaňovice, Kelníky, Provodov a Velký Ořechov už spadají pod obec s rozšířenou působností Zlín. Pozoruhodným koutem současného Luhačovického Zálesí je i jeho severovýchodní část, kde se v povodí říčky Horní Olšavy (Štávnice) nacházejí obce Slopné, Sehradice, Dolní Lhota a nedaleká Horní Lhota. (www.luhacovskezalesi.cz)

Příloha číslo 4

1. 2. 1 Mikroregion Luhačovické Zálesí

Mikroregion Luhačovické Zálesí vznikl v roce 1999 a nyní zahrnuje celkem 20 obcí (příloha číslo 2). Rozkládá se na území 208 km². Populace mikroregionu dosahuje více než 22 tisíc obyvatel. Více než polovina obyvatel mikroregionu však žije pouze ve dvou městech, a to ve Slavičíně a Luhačovicích.

Mikroregion Luhačovické Zálesí je podél svých hranic obklopen mnoha dalšími mikroregiony. Ve východní části sousedí s mikroregionem Jižní Valašsko a mikroregionem Ploština, na jihu s mikroregiony Uherskobrodsko a Bojkovsko, v západní části je to mikroregion Za Moravů, na severu se Zlínskem a na severovýchodě s Vizovickem. (www.luhacovskezalesi.cz)

1. 2. 2 Přírodní poměry Luhačovického Zálesí

Poloha

Reliéf území Luhačovického Zálesí je velmi ovlivněn jeho lokalizací mezi CHKO Bílé Karpaty a Přírodním parkem Vizovické vrchy. CHKO Bílé Karpaty, která se taktéž řadí mezi biosférické rezervace UNESCO, se nachází v jihovýchodní části území mikroregionu. Zbylé území je formováno Vizovickou vrchovinou, jejíž hlavní část na území mikroregionu se rovněž nazývá Luhačovická vrchovina. (www.luhacovskezalesi.cz)

Úzce sevřená a protáhlá luhačovická kotlina probíhá zhruba od severovýchodu k jihozápadu a je obklopena poměrně strmými, hustě zalesněnými kopci. Na severovýchodní straně kotliny stoupá kopec Jestřabí, na kterém se setkávají dvě údolí. Východní větev přichází od údolní přehradní nádrže a výšinu Jestřabí obklopuje z jihovýchodní strany, severní větev vychází z obcí Pozlovice a Podhradí. Severní okraj údolí vytvářejí svahy Malé Kamenné, na kterou severozápadně navazuje archeologicky významná Obora.

Jihovýchodní svahy údolí vytváří mohutná zalesněná homole Obětová, která je divokou strží a potokem Gáborkou oddělena od jižněji položeného rozsáhlého vršku Velké Kamenné. Na ni pak navazují další pahorky jako je Solné, Zálužné, Lužné, Ovčírna a jako poslední Okrouhlá.

V luhačovické oblasti je nejvyšším vrcholem vizovických vrchů hora Komonec měřící 672m. Po necelém kilometru na jihozápad nalezneme zříceninu hradu Starý Světlov. Po dalším kilometru k západu se nachází poutní místo Malenisko a na protilehlém horském hřbetu je Čertův kámen. (A. Jančář, 2001)

Vodstvo

Území je chudé na podzemní vody kvůli téměř nepropustným horninám karpatského flyše. Vodní toky jsou krátké, což je typické pro oblast Bílých Karpat. Naopak území je bohaté na výskyt a četnost minerálních pramenů. Původ těchto vod je spjat s procesy v třetihorách. Velký význam pro tuto oblast mají povrchové vody, protože při velkém nedostatku podzemních vod slouží jako zdroj pitné vody. (www.luhacovskezalesi.cz)

„Luhačovickým údolím protéká idylická říčka Horní Olšava, zvaná také Šťávnica nebo Ščávnica. V některých textech najdeme i název Luhačovický potok. Pramení na Valašskokloboucku na východním svahu kopce Klokočí (662m) severovýchodně od obce Slopné. V roce 1929 byla na jejím toku, asi 2km nad centrem lázní, dobudována údolní přehrada. Zachycuje nenadálé přívaly vod a chrání lázeňské náměstí před dříve tak častými povodněmi. Poblíž vrchu Jestřábí ústí do Horní Olšavy zleva potok Gáborka a o něco níže zprava Pozlovický potok.“ (A. Jančář, 2001, str. 9)

„U Újezdce u Luhačovic se spojuje Horní Olšava s Dolní Olšavou, která přitéká zleva. Její pravostranné přítoky odvádějí vodu z jižních výběžků Vizovických vrchů, levostranné však již ze severních svahů Bílých Karpat. Pod společným názvem Olšava ústí jihozápadně od Uherského Hradiště do řeky Moravy.“ (A. Jančář, 2001, str. 9)

Rostlinstvo

O rostlinstvu Luhačovického Zálesí se dá říci, že je velmi rozmanité. Mezi nejrozšířenější jehličnatý strom patří smrk, dále pak borovice, modřín a jedle. Ve větší míře jsou zde stromy listnaté, mezi ně patří zejména dub, buk, habr, jasan, lípa, vrba,

osika, kaštan a akát. Nechybí zde ani stromy ovocné. Mezi nejvíce rozšířené patří švestky, jabloně a hrušky.

Díky příznivým podmínkám můžeme zde vidět i vzácné stromy a keře jako jsou například tisy, tsuga kanadská, douglaska tisovitá, smuteční buky, magnólie, stříbrné a zlaté javory, české olovy a jiné stromy. (A. Jančář, 2001)

Živočišstvo

Přírodní podmínky, které jsou dané lesními porosty, rozsahem polí, pastvin, luk, vodních toků a nádrží, ovlivňují výskyt a množství živočišných druhů.

Ve velkém počtu můžeme vidět sýkorky, špačky, vlaštovky, jiříčky, drozdy, kosy a další zpěvné ptáky.

V lese můžeme spatřit žluny, datly, strakapoudy, kukačky, sojky, straky, kavky, vrány a jiné ptáky. Z dravých ptáků se zde nachází káně, jestřáb a poštolka. Často i sova obecná a bažant.

Kromě ptáků můžeme rovněž v lese vidět srnčí zvěř, daňky, černou zvěř, jelení zvěř. Na poli či pastvinách můžeme shlédnout zajíce, divoké králíky, myši, rejsky a hraboše.

Ze šelem zde uvidíme lišku, tchoře, kunu, jezevce a hranostaje. Z plazů se zde vyskytují užovky, slepýši a ještěrky.

Na potoku se rozhojnily divoké kachny. V potocích a v přehradě jsou kapři, jelci, cejnci, candáti, okouni, líni a úhoři. (A. Jančář, 2001)

2 MĚSTO LUHAČOVICE A OKOLÍ

Obrázek č. 1 (znak města Luhačovice)

2. 1 Historie města a blízkého okolí

Podle archeologických nálezů tuto oblast navštěvovali lovci již před 30 000 lety. Dokazují to kosti zvířat z tehdejší doby, které byly vykopány a byly na nich zřejmé stopy lidského opracování. Osídlení v mladší době kamenné a době bronzové potvrzují nálezy. Ojedinělost nálezů dosvědčuje, že Luhačovicko trvale osídleno nebylo. K stálějšímu osídlování zřejmě docházelo až v 8. nebo 9. století a to Slované. Dokazuje to staroslovanské mohylové pohřebiště, odkryté na kopci Obora. Z 10. století nejsou žádné zmínky. Nejspíš bylo Luhačovicko velmi málo osídleno. Podle historických pramenů z 11. a 12. století toto území bylo vlastnictvím církve. Olomoučtí biskupové příznivě ovlivňovali českou kolonizaci. Docházelo k příznivému vývoji, který však byl ukončen ve 13. století. Na území vnikli Tataři, kteří území vyplenili. Po této události došlo k další biskupské kolonizaci. K ochraně nově vzniklých osad byl roku 1261 postaven na vrchu Sehradu hrad Engelsberk. Majitelem hradu se stal rod Šternberků. Šternberkové vystavěli v blízkosti hradu Engelsberku hrad Světlov.

V roce 1412 došlo k změně majitele světlovského panství. Tato vlastnická změna byla písemně zaznamenána. V této zprávě se poprvé v historii objevuje jméno Luhačovice, stejně jako některé jména okolních vsí světlovského panství. Názvy dalších vesnic uvedených v tomto soupisu, jsou uvedeny v písemných památkách již dříve.

Přestože husitské hnutí Luhačovicko přímo nepoznamenalo, stalo se patnácté století dobou neklidu a častých bojů. Během bojů, kolem roku 1470, došlo k zániku

hradu Světlova a ke zničení několika obcí na Luhačovicku. V roce 1512 si majitelé panství postavili v Bojkovicích hrad Nový Světlov.

Do roku 1590 byly Luhačovice součástí světlovského panství. Poté se jejich majitelem stal Vít Bartodějský. Luhačovice se staly samostatným statkem. V roce 1614 se majitel světlovského panství šlechtic Ferenc Serényi. V roce 1629 syn F. Serenyeho Gabriel koupil zpět luhačovický statek. Luhačovicko se tedy opět stalo součástí světlovského panství.

V roce 1633 došlo k definitivnímu rozdělení světlovského panství na Bojkovicko, které si ponechal Gabriel, a luhačovický statek s okolními obcemi zůstal jeho bratru Pavlovi.

Smutným obdobím pro Luhačovicko byl rok 1663. Kruté ztráty na životech a majetku způsobil vpád Turků. Ten se opakoval i v roce 1683, avšak následky nebyly již tak tragické. Luhačovicko bylo poznamenáno i vpády Kuruců na počátku 18. století.

V roce 1736 byl v Luhačovicích postaven barokní zámek. Téměř tři století byla Pavlova větev rodu Seréniů majitelem luhačovického panství. (A. Jančár, 2001)

Počátky lázní v Luhačovicích

Členové hraběcího rodu Serényi se rovněž se zasloužili o počátky místního lázeňství. Jako první nechal hrabě Ondřej Serényi ve druhé polovině 17. století zastřešit vývěru pramenů Hlavní a Bublavý. O další rozvoj lázní se na přelomu 18. a 19. století postaral Vincent Serényi, který nově upravil Hlavní pramen, nazývaný dnes jeho jménem, Vincentův pramen. Dva roky nato byl opraven pramen Bublavý, pojmenovaný později Amandův. Jan Serényi v první polovině 19. století zpřístupnil pacientům třetí pramen na okraji lázní, který byl nazván Janův a posléze i lesní pramen, zvaný Luisin (dnešní Aloiska). Kromě toho byly postaveny dřevěné kolonády u pramenů Vincentky, Amandky a Janovky, Janův, Stolářský a Staroněmecký dům a plnírna minerálky.

Koncem 19. století a počátku 20. století byly Luhačovice špatně dostupnou zemědělskou obcí s tisícem obyvatel, žijících v blízkém okolí hraběcího zámku a s chátrajícími lázněmi. Rozvoj lázní se zpomalil, protože dosavadním majitelům chyběl potřebný kapitál. V roce 1902 prodal hrabě Otto Serényi lázně i s pozemky nově založené Akciové společnosti lázní Luhačovických. Její ředitel MUDr. František Veselý zde začal budovat moderní lázeňské a kulturní středisko ve slovanském duchu. Jeho nejbližšími spolupracovníky byli Slováci, architekt Dušan Jurkovič, správce Cyril Holuby a lázeňský lékař Pavol Blaho.

Výstavba moderních lázní

Pro výstavbu moderních lázní přizval MUDr. František Veselý mladého slovenského architekta Dušana Jurkoviče. Tlak na rychlost výstavby spolu s nedostatkem finančních prostředků přivedly Jurkoviče v Luhačovicích k nekonvenčním architektonickým postupům. Originálním způsobem v nich propojil podněty lidového umění s požadavky programu moderní secesní architektury.

V letech 1901 – 1907 postavil v Luhačovicích deset nových staveb a pět stávajících objektů adaptoval. Nová výstavba se nejprve soustředila ve středu lázní. Zahrnovala rekonstrukci Janova domu (dnes Jurkovičova domu), adaptaci bývalého kuchyňského domu na vilku Chaloupku a stavbu mlékárny. Z Jestřabského mlýna vznikl přestavbou vodoléčebný ústav, později rozšířený o říční a sluneční lázně.

Ve druhé etapě výstavby vznikla novostavba vily Jestřabí, adaptace druhého lázeňského restaurantu na Lázeňském náměstí a atypický hudební pavilon. Dalšími realizacemi byla budova inhalatoria (později přestavěná na zděnou stavbu) a stavba Slovenské budy pro obchodní sdružení dr. Pavola Blaho. Luhačovické dílo uzavřel Jurkovič regulačním plánem lázní, na němž pracoval v roce 1913 a který následující rok doplnil náčrtem kolonád.

Pod vedením Františka Veselého došlo tedy k nebyvalému rozmachu lázní. Přestože podstatná část jeho projektů Dušana Jurkoviče pro Luhačovice nebyla realizována, vytvořil Jurkovič ve zdejších lázních dílo zcela osobitého a

charakteristického rukopisu. S minimálními finančními prostředky dokázal využít charakter krajiny a citlivě přistoupit k architektonickému prostoru. Dnešní půvab a harmonie luhačovických lázní vychází především ze souboru jeho dochovaných staveb. Vysoké měřítko nasazené Jurkovičem se již později nepodařilo nikomu překonat. (informace z muzea)

Všestranný rozvoj města

Vzestup lázeňství byl podnětem pro všestranný rozvoj obce. Zásadní proměny obce se uskutečnily právě v období první třetiny 20. století. Bylo postaveno více než 150 nových budov, byla zavedena elektřina, došlo k regulaci řeky, vybudování kanalizace, zřízení vlakového spojení, stavba údolní přehrady i městské plovárny, zmodernizování léčby, rozšířila se kulturní, sportovní a společenská nabídka a mnohonásobně se zvýšil počet návštěvníků. Oceněním tohoto vývoje bylo v roce 1915 zákonné prohlášení Luhačovic místem léčebným.

V roce 1891 byl založen hasičský svor zásluhou hraběte Serenyiho a jeho úředníků, s přispěním obce a dalších dárců. Ještě v roce svého vzniku hasičský sbor zasáhl při likvidaci velkého požáru a zachránil nevyčíslitelné hodnoty. K zásluhám hasičů patřilo vždy také udržování a podpora mnoha kulturních a společenských aktivit v obci.

Koncem roku 1909 ustavili zájemci o cvičení tělovýchovnou jednotu Sokol. Jejím prvním starostou byl MUDr. Oldřich Mikulášek. V únoru 1913 byl založen ženský odbor, jehož předsedkyní se stala dcera Bedřicha Smetany Zdeňka Heydušková. V roce 1930 byla slavnostně otevřena nová sokolovna. Sokolové byli vždy v popředí kulturního a společenského života obce, zapojili se i do protifašistického odboje za 2. Světové války. Významné osobnosti, které byly iniciátory rozvoje města, pocházeli i z řad učitelů, lékařů a dalších obětavých pracovníků.

V únoru 1929 podala obecní rada žádost o povýšení obce Luhačovice na město. Mnohaleté usilování o získání vyššího statutu bylo završeno usnesením z 3. července 1936, měsíc po návštěvě prezidenta Beneše v Luhačovicích, kdy vláda Československé republiky povýšila Luhačovice na město. Rok poté došlo k pojmenování ulic a čtvrtí.

V poválečném období, se národní výbor snažil odstranit nepříznivé následky válečných let. V roce 1960 byla postavena základní a mateřská škola. Vzniklo několik rekreačních zařízení, nový hřbitov s obřadní síní, nákupní středisko, několik samoobsluh, sportovní areál Radost, kulturní dům Elektra.

Po roce 1989 došlo k provedení přístavby integrované střední školy, dostavba domova mládeže, rekonstrukce zdravotního střediska, rekonstrukce pošty a přístavba základní školy.

V roce 1997 byl dostavěn kostel sv. Rodiny, v roce 1999 byla postavena pobočka České spořitelny a dva polyfunkční domy v ulici dr. Veselého. V roce 2000 byl v Luhačovicích vybudován kruhový objezd. (A. Jančár, 2001)

2. 2 Lidové stavby Luhačovického Zálesí

Ve vzhledu krajiny Luhačovického Zálesí, v lidové kultuře a v architektuře se prolínají vlivy Valaška i Slováků. Horský charakter krajiny ovlivnil způsob osídlení a obživy obyvatel. V údolích kolem potoků, obklopených pásy lesů, vznikaly obce s volným zastavěním. Vlivem stoupajícího počtu obyvatel se přeměňovaly na vesnice ulicového typu, jejichž větve se rozbíhají do příčných údolí. Některé obce mají nepravidelný návesní charakter. Od 18. století vznikaly na svazích Bílých Karpat paseky s dvorcovou výstavbou. Byly důsledkem další vlny kolonizace krajiny, způsobené vymýcením původního lesa zchudlými bezzemky z údolních vesnic. Vesnické usedlosti na Zálesí, s typickým volným uspořádáním staveb kolem dvora, splňovaly funkci obytnou i výrobní, protože kromě přístřeší rodině sloužily i k zajištění potřeb chovu dobytka, zemědělského hospodaření a zpracování plodin.

Hlavním stavebním materiálem bylo dřevo, stavělo se však také z nabíjené hlíny. V 19. století se začaly rozšiřovat stavby zděné z nepálených cihel, doškovou střešní krytinu začal nahrazovat šindel. Pro tradiční architekturu na luhačovickém Zálesí jsou charakteristické zejména archaické patrové komory s pavlačí, které stávaly odděleně od obydlí ve dvoře. Další zvláštností jsou roubené sušírny na ovoce jako nedílná součást hospodářství, související s typickým zaměstnáním zdejších obyvatel, ovocnářstvím. (informace z muzea)

2. 3 Lidé Luhačovického Zálesí

Tradiční způsob života obyvatel Luhačovického Zálesí byl ovlivněn především přírodními podmínkami. K nejrozšířenějším zaměstnáním patřilo dříve zemědělství. Zaměřovalo se na pěstování obilnin a okopanin, chov užitkových zvířat, ovocnářství a pěstování konopí k podomáckému zpracování plátna. Z doma zpracované konopné příze utkali místní tkalci plátno, ze kterého šili košile, rubáče, rukávce, pracovní nohavice, sukně a zástěry. Z hrubšího plátna se zhotovovaly ložní plachty a utěrky, z pevné konopné příze se spřádaly nitě, skrucovaly dratve, motouzy a provazy. Povlaky na polštáře, sukně a jiné plátěné součástky se nechávaly barvit u barvíře a ručně potisknout. Až téměř do konce 19. století šily ženy jednodušší krojové součástky samy. Složitější soukenné součástky se zadávaly šít krejčímu. Kroj Luhačovického Zálesí řadíme k horským krojům východního typu, ovlivněným karpatskou lidovou kulturou. Do poloviny 19. století u něj převažovaly jihovalašské znaky. V průběhu druhé poloviny 19. století pronikaly na Luhačovicko líbivé prvky ze slovanských krojů a nové, továrně vyráběné materiály.

V samotných Luhačovicích mělo na zaměstnání obyvatel silný vliv rozvíjející se lázeňství. Doplňkovým zaměstnáním byl prodej domácích produktů, sběr lesních plodin, drobné služby pro lázeňské hosty, povoznictví. Velkou roli hrálo lidové léčitelství a pověry, spojené s léčivými prameny. Vliv lázní se projevil i v lidovém oděvu, který rychle přejímal prvky z městské módy. Nošení krojů zanikalo v nejbližším okolí Luhačovic na přelomu 19. století a 20. století. (informace z muzea)

2. 4 Lázeňská léčba

V nejstarších obdobích luhačovického lázeňství se zde léčila velká řada onemocnění. Později se okruh léčených nemocí podstatně zmenšil a v 19. století převládalo léčení zažívacích orgánů. Na počátku 20. století se začala léčba orientovat více na nemoci dýchacích cest. Převážná část lázeňských hostů se léčila ambulantně. Provoz lázní byl až do druhé poloviny 20. století sezonní.

Hlavní léčebnou procedurou byla v Luhačovicích vždy pitná léčba. V minulosti se pití minerálky kombinovalo s ovčím nebo kravským mlékem, z toho důvodu stál v centru lázní kravín a mlékárna. Od této metody se ve větším měřítku upustilo. Úplně zanikla léčba žinčicí, oblíbená nejvíce v polovině 19. století. Na počátku 20. století byla spolu se specializací lázní na léčbu horních cest dýchacích zavedena jako základní léčba procedura inhalace. Při inhalacích se do dýchacího traktu vdechnutím vpravuje léčivá voda ve formě rozptýlené mlžiny. Třetí důležitou léčebnou procedurou jsou uhličitě koupele.

K podpoře léčení a otužování těla byla v luhačovických lázních provozována takzvaná vzduchoplavba neboli vzdušné lázně. Šlo o tělocvik na slunné lesní mýtině v plaveckém úboru. Od roku 1907 řídil cvičení vzduchoplavby po řadu let profesor Jan Svozil z Prostějova. V prvních letech se cvičení odehrávalo na svahu kopce Malá Kamenná, poblíž pramene Ottovka. Na mýtině byl postaven dřevěný přístřešek tělocvičny a upravena plocha pro vyšší počet cvičenců. Později byla vzduchoplavba přestěhována nad Vodoléčebný ústav. (informace z muzea)

2. 5 Minerální prameny

Luhačovice jsou známy především jako lázně pro léčení horních cest dýchacích. Zdejší minerální prameny slouží k pitným kúrám, k inhalacím a také ke koupelím. Zde se léčí i choroby zažívacího ústrojí, látkové výměny a další indikace. V minulosti byla šíře léčby rozsáhlejší. V roce 1833 byla zavedena léčba žinčicí, která

ale do konce 19. století zanikla. K podpoře léčby a k otužování těla vznikly v roce 1906 v Luhačovicích vzdušné lázně, takzvaná vzduchoplavba. (Činčová, Petráková 2005)

Vývěry minerálních vod se většinou vyskytují v úzce sevřené protáhlé luhačovické kotlině, která je obklopena výrazně zalesněnými kopci. Tato kotlina se rozšiřuje v jižní části a je tvořena údolní nivou o nadmořské výšce 205 m, kterou protéká místní Luhačovický potok. Nejvíce minerálních pramenů se vyskytuje právě v tomto území, vznikl zde lázeňský areál. V prostoru luhačovických lázní se vyskytuje celkem osmnáct významných minerálních pramenů. Některé z nich mají vhodnou a účelovou venkovní úpravu a jsou dostupné široké veřejnosti k pitným účelům. Dále některé prameny slouží k uhličítým koupelím. Ostatní prameny slouží jako pozorovací zdroje nebo v současné době nejsou využívány. (Girgel, 2008)

MINERÁLNÍ PRAMENY

Pramen Vincentka

obrázek č. 2

Je to nejznámější luhačovický pramen. Vyvěrá na severním úpatí Velké Kamenné. Byl jímán v osmimetrové hloubce přímo v luhačovickém pískovci. Pramen nalezneme v lázeňském areálu na konci kolonády.

Již v roce 1680 byl tento historický zdroj znám pod názvem Hlavní pramen. Jako Vincentka byl pojmenován podle hraběte Vincence Serényiho, majitele zdejšího panství, koncem 18. století. V roce 1789 byl pramen obezděn a zastřešen, nad ním byl později postaven pavilon, který měl tvar kaple. Na přední stěně byl nápis Nemocnému k útěše, zdravému k potěše. V polovině 19. století byla k pavilonu přistavěna další budova jako skladiště lahví a plnárna minerální vody. Roku 1947 při výstavbě nové kolonády byla postavena nová hala Vincentky, kam byl její pramen sveden k upravené

kašně a k výdejnímu pultu. Ten byl opatřen zařízením na ohřev vody, díky tomu se může odebírat studená a teplá minerální voda. Roku 2003 byl zrušen odběr vody z původní historické studny a z vrtu Vincentka II. byla minerální voda přivedena k pultu pro odběr veřejností. Tato minerální voda je využívána k inhalacím a pitné léčbě.

Pramen Ottovka

obrázek č. 3

Pramen vyvěrá na pravém břehu Luhačovického potkana úpatí svahu Malé Kamenné. Nachází se v lázeňském areálu. Pramen vytéká z pukliny v pískovci k povrchu a je podchycen jímkou, která má hloubku 1,5 m. v roce 1905 byl pramen Ottovky zachycen v kamenném sklepení. Již od roku 1937 Ottovka nepřetržitě vytéká také v malé výtokové kašně a je bez omezení přístupná pro veřejnost. Voda se využívá především k pitné léčbě.

Pramen Dr. Šťastného

obrázek č. 4

Pramen vyvěrá na úpatí Velké Kamenné a je umístěn poblíž místního Lázeňského divadla. Začátkem 20. století byl pramen upraven jako studna, která měla hloubku 7 m. Roku 1929 se na dně studny prováděl zkušební vrt. Během hloubení vrtu došlo v hloubce 37 m k erupci silně proplyněné minerální vody. Minerální voda stříkala do výše téměř 20m. díky tomu dostal název Gejzír. Pramen byl utěsněn a

zregulován, aby erupce vody nesnižovaly hladinu vody a také vydatnost ostatních pramenů. Roku 1967 byly provedeny poslední větší úpravy a byl znovu navrtán. Pro veřejnost byla zřízena kašna, do které se přes sezónu umisťuje pramenní váza. Pramen je nazýván podle luhačovického rodáka Mudr. Františka Veselého. Používá se k pitné léčbě.

Pramen Aloiska

obrázek č. 5

Pramen můžeme nalézt nad hotelem Palace, v parku na jihozápadním úpatí Velké Kamenné. Luisin pramen, Lesní pramen či Pramen v hoře byly názvy, pod kterými byla známa původně dřevěná studánka. V roce 1830 získal svůj nynější název Aloiska podle hraběnky Aloisie Sereniové. Jde o zdroj již z 18. století o hloubce 14,4 m. Pramen vyvěrá v rozvětraných pískovcích. Roku 1963 byl nad pramenem instalován dřevěný pavilon pro pitnou léčbu s výdejem teplé i studené minerální vody. Při okraji altánu je volně přístupná studená voda pro veřejnost. Pramen je hojně využíván k pitné léčbě, k inhalacím a především ke zlepšení stavu zažívacích orgánů.

Pramen Nová Janovka

Jde o navrtaný pramen v údolní nivě v areálu lázní, severovýchodním směrem od Inhalatoria. V roce 1988 byl proveden vrt hluboký 30,3 m. Je odváděna do akumulací nádrže vodojemu k uhličitým koupelím, ale rovněž je jí možno využít i k inhalacím.

Nová čítárna

Byla navrtána mezi ředitelstvím společnosti Lázně Luhačovice a Společenským domem. Byl hlouben přímo ve skále do hloubky 50,6 m. Vrt byl proveden roku 1988. Pramen se odvádí do vodojemu minerálních vod ke zvýšení kapacity koupelových směsí pro podávání uhličitých koupelí.

Elektra 1

Tento pramen je jedním z nejkonzentrovanejších pramenů v luhačovické zřidelní základně. Vyvěrá poblíž kulturního domu Elektra, a však původně vytékal volně v nivě Luhačovického potoka. Teprve v letech 1908 – 1910 byl pramen vyhlouben a vyzděn. Při další úpravě byl pramen sveden až na Lázeňské náměstí. Zde pramen sloužil pro pitnou léčbu v letech 1934 – 1937. Konečné úpravy skončily roku 1939. Při hloubení studny byly v hloubce 9 m nalezeny parohy, zvířecí kosti, dutý kmen a dokonce i stopy po ohništi. Podle archeologů je stáří těchto pozůstatků na 30 000 let. Odebírat minerální vodu přímo u pramene bylo možno v letech 1941 – 1946. V dnešní době je zde vrt, hluboký 32 m. Minerální voda se díky svému vysokému obsahu solí používala k výrobě zřidelní sol. Tato sůl se volně prodávala a sloužila k domácím inhalacím. Dále ji můžeme využít k inhalacím rovněž k uhličitým koupelím.

Elektra 2

Nachází se v malé blízkosti Elektry 1. V roce 1976 se uskutečnil vrt, který má hloubku 13,5 m. Elektra 2 má charakter pozorovacího zdroje. V současné době se nevyužívá.

Amandka

Uprostřed Velké kolonády na Lázeňském náměstí vyvěrá pramen Amandka. Vytéká z luhačovického pískovce. Pramen zachycuje studna hluboká 3,5 m. Podle písemných zpráv je Amandka nejstarším luhačovickým pramenem. Kdysi se mu říkalo Pramen bublavý, protože bylo neustále slyšet jeho hlasité probublávání oxidu uhličitého. V roce 1792 byl pramen nově upraven a získal svůj nový název Amandka. V pozdějších letech následovaly další úpravy. Do studny byl umístěn jímací zvon, z kterého Amandka vystupovala do jímací vázy, v níž neustále silně bublala. V roce 1988 byl na Lázeňském náměstí proveden nový vrt, a to do úrovně 50 m. V důsledku tohoto vrtu se dosavadní vývěrová hladina Amandky po určité době snížila. V dnešní době již nevyvěrá na povrch do úrovně ozdobné vázy. Nyní zdroj není využíván a je pouze sledován.

Nový jubilejní

Tento vrt se nachází u Společenského domu v lázeňském areálu. Byl navrtán v roce 1988. Další úpravy proběhly v roce 2004. Došlo k jeho napojení na trasu minerálního vodovodu. Využívá se pouze pro potřeby uhličitých koupelí.

Jubilejní

Poblíž Společenského domu v areálu lázní vyvěrá na pravém břehu Luhačovického potoka pramen Jubilejní. Nachází se v křovinatém remízu asi 3 m od pramene Nový Jubilejní. V roce 1925 byl zachycen ve studni vyvrtané do pískovce. Jeho původní název byl pramen Luční. Během likvidace pramenů mělkého jímání nebyl zrušen. Používal se k uhličitým koupelím, v současnosti se však nevyužívá a má význam pouze jako rezerva pro tuto proceduru.

Vincentka II

Jde o vrt na Lázeňském náměstí, kousek od kruhové fontány a Jurkovičova domu. Jeho hloubka je 50,2m a proveden byl v roce 1988. Ihned po navrtání proplyněná voda tryskala do značné výšky. Pramen slouží pro potřeby haly Vincentky. Technické úpravy proběhly v roce 2004.

Nová Vincentka

Vrt se nachází západně od Jurkovičova domu. Byl proveden v roce 1988, jeho hloubka je 35m. Vzhledem k svému sloužení je velmi podobný původní Vincentce. Díky své značné vydatnosti a mikrobiologické nezávadnosti se pramen začal roku 1991 plnit do lahví.

Pramen svatého Josefa

obrázek č. 6

Pramen nalezneme na pravé straně Luhačovického potoka, poblíž nově postaveného kostela. V roce 1994 byl proveden zkušební vrt do hloubky 500m, jenže když vrt dosáhl 173m vznikla mohutná erupce proplyněné vody a zabránila tak dalšímu pokračování prací. Roku 2000 byl vrt změněn na čerpací objekt, který slouží k uhličitým koupelím a pitné léčbě. Pro veřejnost zde byla vybudována kašna, ze které je možno vodu odebrat.

Jaroslava

Jedná se o nejmladší luhačovický minerální pramen. Vrt byl proveden v budově léčebny Miramare II. Jde o silně mineralizovanou kyselku, která se používá od roku 1988 ke koupelím při onemocnění pohybových orgánů a pro uhlíčné koupele.

Sirný pramen

Pramen vyvěrá při kraji lesa mezi lázeňskými garážemi a opuštěným lomem. Jeho původní název byl Sirkovica. Je charakteristický svým zápachem po sirovodíku. V roce 1912 bylo dokončeno jeho zachycení a pramen byl sveden do sirných lázní. Využíval se k sirným koupelím. Vodu bylo možno ochutnat u malé kašny, která se nachází ve zdi slatinných lázní. V dnešní době je provoz sirných lázní zastaven. (Girgel, 2008)

2. 6 Kulturní památky

Augustiniánský dům - (A. Václavíka 241)

obrázek č. 7

„Postaven v letech 1902 - 1904 podle projektu brněnského architekta Vladimíra Fischera pro augustiniánský klášter sv. Tomáše na Starém Brně. Kombinace novorenesančního stylu (hlavní objekt) a novogotického stylu (kaple) tvoří však jeden celek. Za jeho zdmi svého času přespala řada osobností. Běžně tu spávali ministři, biskupové či operní pěvci. Nejznámějším pravidelným hostem byl hudební skladatel Leoš Janáček, který zde jezdil velmi často (kolem 20 návštěv) a v období 6. - 27. srpna

1926 během pobytu v Augustiniánském domě píše slavnou Glagolskou mši, jednu z nejsvébytnějších skladeb světové hudby vůbec.“

Boží muka

- v Pražské čtvrti (1698)
- na ulici L. Janáčka (1727)
- pod Malou Kamennou (1691)

Busta Leoše Janáčka (v parku nad inhalatoriem)

obrázek č. 8

„Je zhotovena z mramoru a bronzu, pochází z roku 1954, jejím autorem je Karel Pokorný.“

Dům Bedřicha Smetany (Lázeňské náměstí 308)

obrázek č. 9

„Čtyřetážová volně stojící budova postavená ve stylu secese stavitelem J. Schaniakem podle návrhů projektanta E. Králíka v letech 1908 - 1910.“

Hrob Betty Smetanové

- Hřbitov v Luhačovicích

Chaloupka (Dr. Palka Blaho 126)

obrázek č. 10

„Vznikla přestavbou bývalého kuchyňského domu z 19. století, Dušanem Jurkovičem ve stylu secese v roce 1902. Jedna z charakteristických staveb tohoto architekta, z první etapy moderní výstavby lázní, má nejbližší k jeho radhošťskému období. Ideově vycházel z koncepce, podle níž se Luhačovice měly stát kulturním a společenským centrem západních Slovanů. Jurkovič ji postavil vlastním nákladem a jedním z prvních hostů byl Vilém Mrštík.“

Jurkovičův dům (Lázeňské náměstí 109)

obrázek č. 11

„Přestavěn v roce 1902 architektem Dušanem Jurkovičem z původního komplexu dvou budov Janova domu ve stylu secese. Patří k nejznámějším a nejcennějším objektům v lázních. U vchodu do budovy je umístěna pamětní deska Dr. Palka Blaha a na zdi proti Olšavě freska Jana Köhlera, na níž jsou zachyceni svatí Cyril a Metoděj.“

Kancýřka (České armády 395)

„Ve svahu situovaná vila, jejíž jádro tvoří šestiboký centrální prostor, z něhož vybíhají tři jednopatrová obdélná křídla. Postavena architektem Janem Kráčkem v letech 1906 - 1908 (historismus).“

Kaple svaté Alžběty

obrázek č. 12

„Volně stojící kaplička na Lázeňském náměstí. Obdélný půdorys. Boční fasáda je členěna nízkou podezdívkou. Postavena koncem 18. století. Nejstarší stavba lázeňského středu.“

Krystal (Masarykova 152)

„Stavba umístěná na Masarykově ulici postavená z betonu, kovu s travertinovými obklady. Postavena kolem roku 1935 (konstruktivismus).“

Lázeňský dům Jestřabí (Leoše Janáčka 138)

obrázek č. 13

„První novostavba architekta Jurkoviče postavená v letech 1903-1904 ve stylu národní secese. Vila je přísně symetrická a symbolicky uzavírá lázeňské údolí.“

Lázeňský pavilon Radhošť (Masarykova 288)

„Samostatně stojící třípodlažní dům postavený ve stylu secese. Na jednom nároží polygonální patrový arkýř nesený atlantem.“

Mohyly v lese Obora

„Mohyly kruhového půdorysu (bylo jich nalezeno 54), které byly v letech 1921 - 1922 prozkoumány profesorem I. L. Červinkou, dokazují osídlení této oblasti v 8. - 9. století.“

Rodinná vila Samorostlá (A. Václavíka 381)

„Přízemní roubená chalupa. Štít ze spodní strany ulice je lichoběžníkový s valbičkou, prolomen dvěma pravoúhlými okny, mezi nimiž je keramická soška svatého Floriána. Počátek 20. století - ohlas lidového stavitelství.“

Slovácká bída (Pražská čtvrť)

„V současné době již neexistující památka (vyhořela), postavená v roce 1906 D. Jurkovičem, přistavená v roce 1936.“

Socha MUDr. Františka Veselého (Lázeňské náměstí)

obrázek č. 14

„Je zhotovena z kamene a mramoru, pochází z první čtvrtiny 20. století. Na podnoži socha muže středních let v životní velikosti, oděna v obleku s vestou a košilí., s pokrčenou levou nohou. Levice podél těla ukazuje dolů k prameni vody vytékajícímu ze skaliska za postavou.“

U nohou má kapradí a listy leknínů. Pravou ruku má mírně pokrčenou před tělem. Hlava je potočena k pravému rameni. Tvář má pokrytu pěstěnou bradkou a na pravé straně je vyryt nápis Fr. Úprka.“

Socha svatého Gottharda (u zámku)

„Na obdélné základně čtyřboký sokl s bočními křídly. Na přední straně soklu je mělká nika, ve které je vsazen obrázek sv. Floriána.“

Tenisový pavilon (Lázeňské náměstí 427)

„Drobná dřevěná stavba na vysoké kamenné podezdívce od architekta Skřivánka z let 1924-1926, dochovaná bez rušivých zásahů. Dodnes slouží původnímu účelu.“

Valaška (Betty Smetanové 388)

„Samostatně stojící třípodlažní budova téměř čtvercového půdorysu s vestavbou v mansardové střeše a osmibokou centrální věží. Postavena v roce 1907 architektem Dušanem Jurkovičem.“

Vila Bellevue (U Štávnice 237)

obrázek č. 15

„Samostatně stojící jednopatrová vila, v přízemí zděná a v patře hrázděná. Secesní stavba švýcarského stylu datovaná kolem roku 1910.“

Vila Emausy (Holubyho 384)

„Drobná přízemní vilka pocházející z počátku 20. století. Její stěny jsou pokryty v horní části sgrafity, v průčelí do ulice je rozměrnější freska. Obojí je dílem malíře Jana Köhlera, na fresce je i jeho signatura.“

Vila Haná (Masarykova 209)

„Secesní vila švýcarského stylu postavená v roce 1897, společně se sousední vilou Světlanou výrazný prvek historické zástavby centra Luhačovic, na který navazuje pozdější etapa lázeňských staveb architekta Jurkoviče.“

Vila Lékárna (Dr. Veselého č. 178)

obrázek č. 16

„Dvoupodlažní samostatně stojící vila s věží postavena I. Seichertem v letech 1884-1887 v kombinaci novorenesančního se švýcarským stylem. Nad vstupem je umístěn štít s aeskulapovou holí.“

Vila Lipová (Lázeňské náměstí 95)

obrázek č. 17

„Postavena v roce 1885 ve švýcarském stylu.“

Vila Ludmila (Masarykova 212)

„Samostatně v zahradě stojící jednopatrová vila čtvercového půdorysu. Postavena asi 1910 ve stylu kombinace geometrické secese a modernismu.“

Vila Pracner (Leoše Janáčka 269)

„Postavena v roce 1906 v historizujícím slohu architektem Vladimírem Fischerem. V hlavním štítě jsou sgrafita (autor L. Novák), představující přadlenu a čtenáře. Na průčelní stěně věže se nachází sgrafito znázorňující jezdce na bílém koni.“

Vila Regia (Leoše Janáčka 270)

„Původní název vila Samohrd postavena v roce 1906 v historizujícím slohu, architekt František Sander. Je zdobena sgrafitem s dudákem, motiv je doprovázen nápisem: Kdo si srdce dodává, se štěstím se setkává. Sgrafito je signováno: Láďa Novák 1906.“

Vila Růžová (Lázeňské náměstí 170)

Postavena v letech 1883-1884 ve švýcarském stylu.

Vila Světlana (Masarykova 240)

„Dvoupatrová vila postavena ve stylu secese (švýcarský styl) architektem Juliušem Koopem v roce 1899.“

Vila Vlasta (Solné 240)

„Samostatně stojící novorenesanční vila postavená v letech 1902-1903 stavitelem F. Brožem pro ing. O. Životského.“

Vodoléčebný ústav s lázeňskou plovárnou (Leoše Janáčka 97)

obrázek č. 18

„Unikátní plovárna s dřevěnými kabinkami postavená v roce 1903. V roce 1999 opravena a zakonzervována. Vodoléčebný ústav přestavěl v roce 1902 architekt Jurkovič z bývalého mlýna.“

Zámek (Masarykova)

„Společný komplex barokní architektury ze 17. století, barokní věž z první poloviny 18. století. Přestavěn ve 20. století. Jednopatrová budova půdorysu obráceného písmene E.“

Lázeňské divadlo

obrázek č. 19

„Stavba kamenného divadla započala roku 1907 podle plánů arch. Františka Skopalíka. Omezené finanční možnosti však způsobily úpravy plánů, a tak v divadle pro 250 diváků např. chybělo hygienické zařízení a střecha byla jen z lepenky. Přesto bylo divadlo slavnostně otevřeno 27. 6. 1908.“

(<http://www.hrady.cz/index.php?OID=6810>)

(<http://www.luhacovice.cz/page/2550.kulturni-pamatky-luhacovice/>)

2. 7 Folklor Luhačovického zálesí

Písně na zálesí

„Stejně jako v oblasti hmotné kultury, má hudba a tanec na Luhačovickém Zálesí přechodný charakter, prolínají se zde vlivy Slovácka, Valašska a Hané. Zatímco vliv Hané se projevil spíše okrajově u některých tanečních forem, Slovácko a Valašsko se prosadilo silněji. J. Černík charakterizuje jednoznačně příbuznost písní na Zálesí s písněmi slováckými, především z Kopanic v okolí Starého Hrozenkova. K. Vetterl nachází vedle toho také mnohé souvislosti u písní záleských a písní klobouckých, zejména ve výskytu podobných nápěvů. Nejstarší zápisy záleských písní (Březolupy) se objevily již v guberniální sbírce (1819). Zápisy záleských písní nalezneme také v monumentální Sušilově sbírce (František Sušil. Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými, 4. vydání. Praha 1951), především z obcí Luhačovice, Březolupy a Provodov. Sušilovu sbírku doplnil ve svých publikacích především František Bartoš, rodák z Mladcové u Zlína (částečně ve spolupráci s L. Janáčkem). Sběratel Joža Černík zapsal v letech 1922 až 1924 na luhačovickém Zálesí více než 600 lidových písní, které knižně vydal v roce 1957. Pohodu k tvůrčí práci ale i cenný materiál ke studiu nápěvků lidové mluvy a lidové písně poskytly Luhačovice a okolí (Březůvky, Ludkovice a Sehradice) i Leoši Janáčkovi, který mnohokrát navštívil místní lázně.“

Tanec na Zálesí

„Typický je pro Zálesí výskyt vysokého počtu tanečních písní, především k točivým tancům. Hojně se zde zpívaly také halekačky. Zajímavé je nápěvné sepětí halekaček a svatebních písní. Po hudební stránce jsou záleské písně charakteristické lyrickým laděním a vysokým počtem triol, bohatou nápěvnou modulací a pestrou rytmizací.

Doprovodná hudba na Zálesí bývala dudácká, oblíbená bývala však zvláště cimbalová muzika. Ještě v polovině devatenáctého století zde byl rozšířen typ malého přenosného cimbalu.“

„Po taneční stránce zdokumentovala oblast především Zdenka Jelínková. K nejstarším a nejpůvodnějším tancům na Moravě patří točivé tance. Zástupcem točivých tanců je na Zálesí točená - sedlcká. Je skočného rázu a podobá se stylem sedlckým z Uherskobrodsko. Ústřední taneční figurou je společné víření dvojice v bočném držení kolem společné osy vpravo i vlevo. Třetí figura má individuální ráz: dívka se točí na místě, chlapec ji obskakuje, podupává, tleská do dlaní. Točená je na Zálesí zakončena rychlými písňovými dovětky a prudším vířením na místě. Obměnou individuálního projevu u točených je podtáčení se spojenými pažemi. Provádí je buď pouze dívka, nebo chlapec i dívka současně stejným krokem jako u víření. Paže obou bývají spojeny šátečkem, odtud někdy pojmenování tance podtáčená. Součástí tanečního repertoáru na Zálesí byla i mladší vrstva tanců, tance figurální. Jsou to pestré pohybové skladby. Většinou jde o tance párové, tančené po obvodu kruhu, výjimečně v řadě nebo do kříže. Příkladem jsou šotyšky, a velká škála řemeslnických tanců. Ještě v průběhu 50. let bylo na Zálesí zapsáno na 50 jednotlivých druhů figurálních tanců. Zdejší figurální tance jsou příbuzné s valašsko-klobouckými, z části se přiklání k Uherskobrodsku.“

(<http://www.luhacovice.cz/page/4792.folklorni-tradice-luhacovicke-zaleis/>)

Kroj Luhačovického Zálesí

Díky výzkumům, které prováděl A. Václavík na Luhačovickém zálesí, dochovaných krojových součástí a výpovědí nejstarších pamětníků, mohly vzniknout rekonstrukce kroje na zálesí a my si tak můžeme vytvořit představu o podobě kroje. (B. Petráková, 2007)

„Kroj Luhačovického Zálesí řadíme ke krojům východního typu, ovlivněným karpatskou lidovou kulturou. Do poloviny 19. Století u něj převažovaly integrační jihovalašské znaky.“ (B. Petráková, 2007, str. 12)

Lidové oděvy byly vyrobeny z přírodních materiálů, jako je konopí, len, vlna nebo kůže, které se zpracovávaly doma. Z konopí se utkalo plátno, ze kterého se šily rubáče, rukávce, drle, sukně, košile, leknice a zástěry. Plátěné součástky se nechávaly barvit a ručně potisknout. Přízi k vyšívání si ženy a dívky barvily jednoduchými přírodními barvivy. (B. Petráková, 2007)

„Kroje v jedné vesnici nebyly nikdy uniformou, ale vyznačovaly se variantami a rozdily podle sociálního postavení svých nositelů, ovlivňujícími množství a výběr oděvních součástí a jejich výzdobu. Kroj se měnil také v průběhu života nositele, podle stavu (vdané ženy nosily pod šátkem čepec, muži po svatbě odkládali kosířek, apod.) podle užití k různým příležitostem (odlišné znaky měl např. kroj na hody, nebo k odvodům). Skladbu oděvu ovlivňovalo samozřejmě počasí a roční období.“ (B. Petráková, 2007, str. 32)

(příloha číslo 5)

Typologie součástí tradičního kroje

Kroj mužský – košile, plátěné či soukenné kalhoty, vesta, halena, župice, kabátek, kožich, klobouk, čepice kožešinová, vysoké boty, pás

(příloha číslo 6)

Kroj ženský – rubáč, rukávce, sukně se živůtkem, sukně, zástěra, živůtek, rouška, obuv a punčochy, kabátek
(příloha číslo 7)

Dětský kroj – novorozenec - plátěná košilka, zdobený čepeček, děti do dvou let – košilka s nabraným límečkem, šatičky s baňatými rukávky, pestré čepečky, starší děti nosily zmenšenou podobu oblečení starších
(příloha číslo 8)

Folklorní soubor Malé Zálesí

Soubor vznikl před více než čtyřiceti lety v Luhačovicích. Zabývá se především jevištní prezentací lidové kultury. Repertoár soubor čerpá z tradic regionu luhačovické Zálesí. Pracuje ve třech věkových skupinách a jeho součástí je cimbálová muzika. Kolektiv souboru je pravidelně spolupořadatelem a účastníkem mnoha kulturních akcí v místě působení, účastní se koncertů, přehlídek a festivalů doma i v zahraničí.

Mezi pravidelné folklorní akce konané v Luhačovicích Mezinárodní festival dětských folklorních souborů Písní a tancem a slavnostní otvírání a svěcení pramenů.

(www.malezalesi.avonet.cz)

obrázek č. 20

2. 8 Osobnosti města Luhačovice

MUDr. František Veselý (1862 – 1923)

obrázek č. 21

„František Veselý se narodil 18. března 1862 v Bystřici nad Pernštejnem, vystudoval gymnázium v Brně a v Německém Brodě a Karlovu univerzitu v Praze. Zde byl v roce 1886 promován na doktora všeobecného lékařství. Vojenské stipendium odsloužil šesti lety vojenské služby jako lékař u 23. pěšího pluku v Sarajevě a v Plevlji a u 14. dragounského pluku v Dobřanech. Poté se usadil jako praktický lékař v Brně. V roce 1894 zakoupil pozemek v Šaraticích u Brna a vybudoval zde studny a plnírnu hořké minerální vody. V Brně byl aktivním pracovníkem Národní jednoty a stal se jedním z mluvčích české společnosti v okruhu brněnského Národního divadla a Vesnických škol. V roce 1898 navštívil MUDr. František Veselý poprvé Luhačovice. Místo ho okouzlo a získalo přes svůj zanedbaný vzhled a nedostupnost okamžitě jeho zájem. Vytušil, jaký potenciál skýtají léčivé luhačovické prameny, zdravé prostředí i místní neporušená krajina na okraji Bílých Karpat. Pojal úmysl vytvořit akciovou společnost, která by tyto chátrající lázně odkoupila a obnovila je. Rozhodl se vybudovat tady moravské lázeňské středisko moderního typu. Úspěch lázní nespojoval pouze s plněním léčebného poslání, ale i s vytvořením kulturního zázemí a společenského střediska slovanských národů. V roce 1900 F. Veselý rozeslal dvěma tisícům českých lékařů v Čechách, na Moravě i Slezsku první oběžník vybízející k vytvoření akciové společnosti. Kromě toho sám jezdil po městech a organizoval agitační besedy s lékaři. Kvůli malé odezvě se v roce 1901 obrátil dalším oběžníkem i na záložny, učitele, úředníky, lékárníky, obchodníky, duchovní, advokáty, notáře a soukromníky. V roce 1902 byla vytvořena akciová společnost, která lázně odkoupila od hraběte Serényiho. Jejího vedení se ujal sám MUDr. František Veselý. Obětavě

začal uskutečňovat svoji představu o budoucnosti lázní. Získal ke spolupráci architekta Dušana Jurkoviče, staral se o renovaci budov a stavbu nových objektů, zachycení pramenů, zřízení plnirny minerálních vod a inhalatoria, léčbu nemocných a zavedení lázeňského režimu, propagoval Luhačovice doma i v cizině na přednáškách i v člancích a na reklamních letácích. V době jeho působení v Luhačovicích vznikly stavby, které stylizací lidové architektury daly Luhačovicím jejich dodnes nezaměnitelnou podobu. Jako každý průkopník, který předešel svou dobu, narážel ve své době na nepochopení. MUDr. František Veselý ve vedení lázní působil jen do roku 1909 a poté byl nucen nedokončené dílo opustit. Odcházel z Luhačovic s pocitem křivdy a nevděku. Jeho velkorysá idea, těžce prosazovaná za usilovné práce a osobních obětí, vyústila i za tuto krátkou dobu ve vytvoření základů moderního lázeňství, ze kterých Luhačovice dodnes čerpají.“

„MUDr. František Veselý byl vzdělaný člověk se širokým záběrem a otevřeným vztahem k umění, vynikající a obětavý lékař, člověk s darem velkého vcítění k trpícím a sociálně slabým, vlastenec a neúnavný propagátor myšlenky slovanské vzájemnosti. Bez jeho přispění by Luhačovice stěží byly dnes jen stínem toho, čím jsou.“
(<http://www.luhacovice.cz/page/2004.mudr-frantisek-vesely/>)

Leoš Janáček (1854 – 1928)

obrázek č. 22

„Leoš Janáček měl velmi kladný vztah k Luhačovicím, ve kterých často a rád pobýval. Jeho život, osobní ani umělecký nebyl vždy snadný, některá jeho díla byla uznána a pochopena až po jeho smrti, některá jsou nedoceněna dodnes.“

„Leoš Janáček se narodil dne 3. července 1854 na Hukvaldech v učitelské a muzikantské rodině. Vystudoval varhanickou školu v Praze, kde se mu povedlo vystudovat tři ročníky za jeden rok. Poté sbíral zkušenosti studiem na konzervatoři v Lipsku a ve Vídni.“

„Po návratu se stal ředitelem varhanické školy (jeho přičiněním se z ní stala konzervatoř) v Brně. Byl sbormistrem, hudebním kritikem, společně s Františkem Bartošem se věnoval studiu a sběru moravských lidových písní. Ještě za svého života dosáhl mnoha poct a vyznamenání. Leoš Janáček zemřel 12. srpna v Kleinově sanatoriu v Moravské Ostravě v roce 1928 na následky zápalu plic, je pohřben na Ústředním hřbitově v Brně. Ještě za Janáčkovy života úspěšně proniklo jeho dílo do předních středisek světové hudby, zvláště do Anglie a do německy mluvících zemí. Dnes je Janáčkovy dílo známé po celém světě a v posledních letech můžeme sledovat jeho velký ohlas v Americe.“ (<http://www.luhacovice.cz/page/2010.leos-janacek/>)

Mezi další významné osobnosti patří MUDr. František Šťastný (aktivně se zapojoval do společenského života Luhačovic), Dušan Samo Jurkovič (architekt), Antonín Václavík (sběratel, autor rozsáhlého a hodnotného díla Luhačovské zálesí), P. František Müller (duchovní správce, sběratel bájí a pověstí, historik) a František Kožík. (<http://www.luhacovice.cz/page/2003.osobnosti-luhacovice/>)

2. 9 Kulturní akce

Otevírání pramenů – zahájení hlavní lázeňské sezony

Literární Luhačovice – mezinárodní setkání spisovatelů

Janáček a Luhačovice

Letní houslové kurzy Václava Hudečka

Divadelní Luhačovice

Písní a tancem – mezinárodní festival dětských folklórních souborů

Vánoční jarmark

3 MUZEUM LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ V LUHAČOVICÍCH

3. 1 Historie vzniku muzea v Luhačovicích

„Nejstarší známou sběratelkou tradičních artefaktů v okolí Luhačovic byla Julie Picková, manželka prvního českého lékaře v luhačovických lázních. Při přípravě na Národopisnou výstavu československou v roce 1895 zde Julie Picková nasbírala velkou kolekci textilií, dřevořezby a keramiky. Zlomek z její sbírky je uložen v Národopisném muzeu v Praze. Osud ostatních předmětů je nejasný.“

(Petráková, 2005, str. 5)

Mezi další sběratele patří P. Jelínek, který sbíral výšivky a krajky v Bojkovicích a Jan Beránek. Mezi sběratele tradiční lidové kultury na luhačovickém Zálesí patřili i folkloristé, kteří sbírali a zapisovali lidové písně. Mezi významné folkloristy patří František Sušil, Leoš Janáček a Joža Černík. Joža Černík zaznamenal během dvou let (1922 – 1924) více než 650 lidových písní.

Rychlý rozvoj lázní od roku 1902 byl příčinou pro úpadek tradiční kultury. Posledním obdobím, kdy se mohl uskutečnit záchranný výzkum a dochovat doklady o tradičním životě pro další generace, byl tedy začátek 20. století. Provedení této práce je spojeno se jmény bratrů Václavíkových, Antonína a Františka.

Františkem Václavíkem byla v roce 1905 zpřístupněna „stará lidová jizba“ v domě v Pozlovicích. Tento dům byl jeho rodištěm. Jizba byla vybavena předměty z okolí Luhačovic, které se Františkovi Václavíkovi podařilo nashromáždit během putování za lidovým uměním. Díky zájmu o lidovou jizbu byla u obou bratrů posílena myšlenka založit v Luhačovicích muzeum. Svůj volný čas strávený v Pozlovicích naplňovali záchranným sběrem a etnografickým výzkumem.

Pro založení muzea v Luhačovicích byl vytvořen na podzim v roce 1917 přípravný výbor. Hlavními členy výboru byli Antonín Václavík, Arnold Kučera, Václav Zajíc a Josef Krystýnek. Všechny obce z okolí Luhačovic obdržely od výboru oznámení. Tím žádali obyvatele, aby pomohli připravovanému muzeu. Podle příložených instrukcí měli vyhledávat a sbírat materiály a informace. Materiál, který obce shromáždily, si převzal od obcí výbor začátkem následujícího roku. Podařilo se nashromáždit velké množství exponátů, proto muzeum mohlo být 28. července 1918 otevřeno. Muzeum bylo v přízemní budově nazývané „zámeček“ nad lázeňskou kolonádou. Ze začátku bylo nazváno „Prozatímní muzeum slováckého Zálesí“, v pozdější době „Muzeum slováckého Zálesí“. Díky finančním příspěvkům z veřejných fondů, mělo muzeum možnost rozšířit své sbírky a rozvíjet propagační a veřejnou činnost. (Petráková, 2005)

„Dne 12. srpna 1918 byla založena Muzejní společnost v Luhačovicích, která navazovala na systematický výzkum a sběratelskou a dokumentační práci Václavíkových na luhačovickém Zálesí.“ (Petráková, 2005, str. 6)

Na první valné hromadě všem zúčastněným představil Antonín Václavík práci, kterou pro muzeum vykonal společně s bratrem Františkem a navrhl společnosti, aby jejich sbírky odkoupila. Muzejní společnost se tedy v počátku období hlavně snažila získat prostředky, aby mohlo dojít k převodu sbírek do vlastnictví muzea. (Petráková, 2005)

„V roce 1919 měla společnost 47 členů. Výbor se scházel z počátku každý měsíc. Duší společnosti byl v této době A. Václavík ve funkci správce muzea, který se svým nadšením, odbornými znalostmi a neúnavnou prací pro muzeum nejvíce zasloužil o rozmnožování sbírek a další muzejní aktivity, především veřejné přednášky. V roce 1921 oslovila muzejní společnost Josefa Černíka, aby zapsal na Zálesí mizející lidové písně.“

„Na valné hromadě 13. března 1922 poprvé formuloval myšlenku vytvořit záměr sestavit monografii regionu a naznačit pracovní úkoly, které je potřeba

pro tento účel vykonat. Zasadil se také o pozvání malíře Františka Hlavici, aby kresbou a malbou dokumentoval tradiční kulturu na Zálesí.“ (Petráková, 2005, str. 7)

Přípravné práce na regionální monografii a shánění prostředků na její vydání vrcholily od roku 1927. Díky úvěru, který společnost dostala u České grafické Unie, mohly na knize probíhat všechny práce, předtiskové i tiskařské. Tisk monografie byl finančně podpořen Akciovou společností lázní Luhačovic a ministerstvem obchodu. Sbírkový muzea byly zárukou pro splácení úvěru. To se však stalo jedním z důvodů dlouhé krize. Částka určená na výtisky byla přečerpána, nedorozumění ve smluvních podmínkách, krize trhu s knihami a finanční problémy muzejní společnosti i unie byly důvodem několikaletého sporu. Tento spor byl v roce 1937 řešen před soudem. Hrozba zabavení sbírek byla zcela odvrácena až v roce 1938 na podzim.

Vrcholem činnosti Muzejní společnosti v Luhačovicích bylo vydání národopisné monografie „Luhačovské Zálesí“ v roce 1930. Vydáním monografie A. Václavík ukončil dvacetiletý výzkum svého rodného kraje. (Petráková, 2005)

„Podmínky v prozatímní budově luhačovického muzea, dřevěném zámečku, nesplňovaly základní požadavky na bezpečné a důstojné uložení muzejní sbírky, proto A. Václavík během dvacátých a třicátých let usiloval o získání jiných prostor pro muzeum. Nezdařil se projekt umístit je v nové budově spořitelny ani v prostorách společenské čítárny. Proto A. Václavík dokonce navrhoval, aby byly sbírky raději svěřeny do odborné péče muzea ve Zlíně, Uherském Brodě nebo Uherském Hradišti.“ (Petráková, 2005, str. 8)

Z důvodu demolice budovy zámečku v roce 1939 se muselo muzeum vystěhovat. Některé sbírky byly poté uloženy v budově Jurkovičovy II. lázeňské restaurace, ostatní sbírky byly ponechány v bednách a uloženy v nevyhovujících podmínkách. Během podzimu došlo docela k plnému zničení vzácných sbírek. Téměř zničené sbírky si František Václavík nechal převézt, do vily Nivy v Pozlovicích, kde bydlel. Několik let se snažil sbírky rekonstruovat a zachránit.

V roce 1943 bylo muzeum umístěno v nové budově, ve které zůstalo přes 60 let. Jednalo se o historickou budovu, vila Lipová na Lázeňském náměstí. Avšak ani tato vila nenaplňovala podmínky pro umístění muzejní sbírky. Expozice byla vystavěna v prvním, nevytápěném podlaží. Depozitáře byly pouze provizorní a nacházeli se ve většině případů mimo budovu. (Petráková, 2005)

„Během válečných let, kdy byly vysoké školy uzavřeny, začal Antonín Václavík na Moravě třídit a uspořádat muzejní sbírky ve Vizovicích, Holešově, Rožnově pod Radhoštěm, Uherském Hradišti a v dalších muzeích na Slovácku a Valašsku. Reinstaloval také expozici Muzea luhačovického Zálesí v Luhačovicích. Lucie Václavíková, manželka a oddaná spolupracovnice, v letech 1941 a 1942 sepsala pod jeho dohledem kompletní muzejní inventář, čítající v té době 2211 sbírkových předmětů. Ve spolupráci se školním inspektorem Františkem Horou se také ujala nové muzejní instalace navržené A. Václavíkem. Nová expozice ve vilce Lipová byla otevřena 18. Července 1943.“ (Petráková, 2005, str. 10)

Po skončení druhé světové války, usilovala muzejní společnost o záchranu zámku v Luhačovicích jako kulturní památky. Návrhem společnosti bylo, aby vybavení zámku zůstalo na původním místě. Cílem bylo v budově zámku zřídit muzeum. Byly by zde přeneseny národopisné sbírky z vilky Lipová, pro veřejnost poskytnout přístup do vybavených pokojů, založit balneologické muzeum, obrazárnu a ponechat hraběcí knihovnu. Cíl muzejní společnosti se však nezdařilo prosadit. Ještě během roku 1945 se vybavení zámku rozkradlo. (Petráková, 2005)

„Od roku 1943 do roku 1950 přibylo v inventární knize Muzejní společnosti v Luhačovicích 181 předmětů.“ (Petráková, 2005, str. 11)

„Důsledkem převzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948 bylo vydání zákona o dobrovolných organizacích a shromážděních, který znamenal naprostou likvidaci dosavadních spolků všech typů. Zákon nabyl účinnosti 1. října 1951. Muzejní společnost v Luhačovicích ukončila svoji činnost 20. 5. 1953. Sbírkový převzal místní

Národní výbor Luhačovice a muzeum bylo přejmenováno na Městské muzeum Luhačovského zálesí. V padesátých letech bylo podřízeno Muzeu J. A. Komenského v Uherském Brodě.“

„V roce 1965 se luhačovické muzeum stalo součástí Oblastního muzea pro jihovýchodní Moravu v Gottwaldově (dnes MJVM ve Zlíně) a rok poté vznikla nová expozice Lidového umění na luhačovickém Zálesí, která byla ve vilce Lipová nainstalována do roku 2005. Archivní pozůstalost Muzejní společnosti v Luhačovicích je uložena v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně.“ (Petráková, 2005, str. 12)

3. 2 Současné muzeum luhačovického zálesí

Současné muzeum luhačovického Zálesí je centrem poznávání historie a kulturních tradic regionu v okolí Luhačovic. Expozice Znamé i neznámé Luhačovice, umístěná v nových prostorách kulturního domu Elektra, je expozicí životního stylu, která v sobě spojuje tři pohledy na Luhačovice počátku 20. století.

Představuje návštěvníkovi Luhačovice jako centrum tradičního národopisného regionu, který nazýváme luhačovické Zálesí, jako místo s výskytem léčivých vod a rozvíjejícím se lázeňstvím a jako specifickou městskou část, vyrůstající mezi vesnicí a lázněmi. Muzeum prostřednictvím nové expozice zveřejňuje jak hodnotnou národopisnou sbírkou luhačovické muzejní společnosti, tak sběry z posledních let, zaměřené na dokumentaci luhačovického lázeňství a historie obce. Expozici doplňují aktuální krátkodobé výstavy a doprovodné programy pro školy a veřejnost.

Výstavy v muzeu

- červenec 2007 – leden 2008 výstava „Svět krojovaných panenek a loutek“
- 12. 1. – 14. 9. 2008 výstava „Ztratila jsem fěrtůšek“ je o lidovém kroji luhačovického Zálesí ze sbírek MJVM, k 90. výročí založení muzea

- 25. 9. 2008 – 20. 3. 2009 – výstava „*Poklady z babiččiny truhly*“ k 90. výročí Muzejní společnosti v Luhačovicích; výstava ze sběrů Muzejní společnosti v Luhačovicích, doplněná kresbami a akvarely Ferdiše Duši, F. Hlavici a F. Faulhammera
- 5. 12. 2008 – leden 2009 výstava „Vánoční instalace v expozici Znamé a neznámé Luhačovice – Luhačovické Vánoce
- 26. 3. 2009 – 14. 6. 2009 výstava „*Svatba na Zálesí*“ ze sbírky MJVM ve Zlíně, mapující svatební tradice v okolí Luhačovic od počátku 19. století do současnosti
- 18. 6. – 22. 11. 2009 výstava „*Lázeňská módní abeceda*“ – historie lázeňské módy
- 3. 12. 2009 - 10. 1. 2010 výstavy „*Veselé Vánoce a Slaměné ozdoby Františka Zuzky*“ – výstava Veselé Vánoce představuje tradiční lidové zvyky, obřady a rukodělné výrobky, spojené s vánočním a předvánočním obdobím
- 21. 1. – srpen 2010 výstava „*Konopje na gatě a len na košule*“ o podomáckém zpracování textilu na Zálesí

Doprovodné programy pro školy ke stále expozici

- Poklady z babiččiny truhly

Program je určen pro děti od osmi let, které absolvovaly muzejní expozici.

Jde o soubor dvaceti pracovních listů.

Doprovázející pedagog má možnost pro určitou skupinu dětí téma i rozsah úkolů.

(příloha číslo 9)

- Do luhačovických lázní s kufříkem

Program je rozdělen pro 1. a 2. stupeň.

Jde o soubor pracovních listů, které děti vypracují na základě muzejní prohlídky.

Doprovodné programy pro školy ke krátkodobým výstavám

- Svatba na zálesí

Děti si při programu společně hrály na účastníky svatby Věrky Lukšové, zvané Divoké, z Podhradí a Ferdiše Ambrože z Pozlovic. Společně si hrály na účastníky svatby, z nichž každý měl svoje jméno. Dozvěděly se, kdo byla „široká“ a „družice“, kdo byl „svat“, v jakém oblečení byli Věrka a Ferdiš vyparádění. V průběhu programu, který probíhal ve stejnojmenné výstavě obsahující množství zajímavých předmětů a svatebních fotografií obyvatel Zálesí, se také dozvěděly o způsobu slavení svatby na Zálesí od 19. do poloviny 20. století. Během programu děti sehrály scénky obřadu apod. Na závěr si vyrobily voniči, čepení či pentlení.

- Lázeňská módní abeceda

Po prohlídce výstavy, byly pro děti připraveny pracovní listy.

- Veselé Vánoce a Slaměné ozdoby Františka Zuzky

Vánoční dílna – výroba slaměných ozdob.

Expozice v muzeu

V expozice Znamé i neznámé Luhačovice si můžeme prohlédnout sedm dioramat:

- Lidové obydlí
- Vybavení lázeňského domu
- Lázeňská léčba
- Dutý kmen u pramene Elektra
- Vybavení městské vily
- Měšťanská kuchyně
- Obchod s lidovým uměním

Lidové obydlí

Interiér chalupy byl prostý. V síni za dveřmi stávalo na hliněné podlaze různé nářadí. U vstupní stěny jizby byla v jednom rohu rodičovská postel a ve druhém pec. V peci se zatápělo z kuchyně v sousední místnosti, kde se i vařilo. V dalším z rohů jizby stával těžký stůl a židle, nad lavicí měla svoje místo rohová skříňka, ve které se uchovávaly rodinné doklady a bible. Oděvy se ukládaly do dřevěných malovaných truhel při stěně. Vedle lože rodičů stála kolébka pro nejmladší dítě. Ostatní děti spaly na peci, když bylo potřeba, tak na lavicích. Nad stolem visely v několika řadách obrázky malované pod sklem. Malba barevnými hlinkami zdobila vnější ostění oken a tvořila podstropní dekorativní pásy.

(příloha číslo 10)

Vybavení lázeňského domu

První realizací, kterou MUDr. František Veselý svěřil architektu Jurkovičovi, byla adaptace Janova, dnes Jurkovičova domu. Dvě samostatné budovy, klasicistní Janův dům a minerální lázně druhé třídy, Jurkovič propojil, pohledově sjednotil a adaptoval k novému účelu. Celek čtvercového půdorysu s ústředním dvorem doplnil nástavbou lehké hrázděné konstrukce. V nově vybudovaném druhém patře byly vystavěny lázeňské pokoje s trámovými, barevně pojednanými stropy. Pokoje byly zařízeny nábytkem podle Jurkovičových návrhů, inspirovaných lidovými vzory, se secesními dekorativními i motivy. Charakteristická byla pro Jurkovičovo pojetí pestrá polychromie interiérových prvků i fasády staveb.

(příloha číslo 11)

Lázeňská léčba

Podmínkou pro vznik úspěšného kulturního a lázeňského střediska v Luhačovicích po vzniku akciové společnosti v roce 1902 byla modernizace zanedbaného lázeňského zřízení. Ve druhém patře Janova domu byly umístěny ordinace lázeňských lékařů. Interiéru dominovala ústřední prostorná hala s otevřeným

schodištěm. V přízemí se podávaly uhličitě koupele. Balneo-provoz byl vybaven mosaznými vanami, které prosluly jako „zlaté“. Jednoduché zařízení balneo-provozu z počátku 20. století, navržené Dušanem Jurkovičem, koresponduje s geometrizujícím stylem vídeňské secese.

(příloha číslo 12)

Dutý kmen u pramene Elektra

Při úpravě nově zachyceného pramene Elektra v roce 1938 – 1940 byl v hloubce 9m objeven spolu se zbytky zvířecích kostí dutý kmen lípy, starý asi 30 000 let. Dutým kmenem, který byl zároveň jakousi objímkou pramene, protékala slaná minerální voda. Napájela se u něj divoká zvěř a možná i pravěký člověk. Tyto nečetné nálezy dosvědčují, že luhačovické údolí bylo osídleno i v nejstarších pravěkých dobách, protože prameny slané vody vábily zvířenu i pravěkého lovce. Pramen Elektra se nacházel u bývalé lázeňské teplárny v blízkosti poštovního úřadu. Do roku 1908 pramen Elektra pramenil v řečišti říčky Štávnice. Protože obsahoval mnoho volného kysličníku uhličitého, silně bublal a lidé říkali, že „vaří“.

(příloha číslo 13)

Vybavení městské vily

S proslulostí lázní vzrostl význam celých Luhačovic. Stavební rozvoj, zahájený v roce 1902, se brzy rozšířil i na prostor mezi lázněmi a původní vesnickou zástavbou. Vznikala zde nová část Luhačovic, nazývaná „rayon“. Nové vily a penziony byly budovány v pozlovické Pražské čtvrti, jež byla v roce 1925 změnou katastrálních hranic připojena k Luhačovicím. Další domy vyrůstaly na svazích Malé Kamenné a v údolí pod Aloiskou. Kapacita a vybavení městských vil vycházely vstříc sezonním návštěvníkům a jejich pohodlí. Přínosem pro obec i lázně bylo otevření železniční trati z Újezdce do Luhačovic roku 1905, která umožnila hostům rychlejší a pohodlnější dopravu.

(příloha číslo 14)

Měšťanská kuchyně

Od konce 19. století se začala větší pozornost věnovat úpravě a hygieně měšťanské kuchyně. Zvýšenému smyslu pro pořádek napomáhal rozvoj techniky a objevy řady mechanických prostředků k usnadnění práce v domácnosti. Zatápělo se v kamnech na dříví a uhlí, svítilo se lampami. Jídlo se nakupovalo ve velkém a doma se složitě konzervovalo. Dbalo se na přípravu stravy i na kulturní stravování. Čistotu a pořádek kuchyňských prostor zdůrazňovaly i nažehlené a naškrobené textilie pokrývající nábytek a stěny, zoubky do polic, různé dečky a pokrývky. Oblíbené byly především nástěnné kuchařky a ozdobné ručníky, často doplněné vyšívanými nápisy.
(příloha číslo 15)

Obchod s lidovým uměním

V Luhačovicích se vždy dařilo prodeji lidových výrobků a suvenýrů. Do Luhačovic pravidelně docházely překupnice ze Slovenska, které prodávaly lidové výšivky přímo pod širým nebem. Počátkem 20. století kromě místních prodejců nabízely hodnotné umělecké dárky, především lidovou keramiku a malovaný porcelán z rožnovských dílen, prodejny Minerva a Žudro. Vlna národního uvědomění po vzniku Československa posílila prodej lidových výrobků, krojů a domácího uměleckého řemesla. V meziválečných letech působily v Luhačovicích téměř dvě desítky obchodníků s lidovým uměním. Nejznámější byl obchod Františka Václavíka s lidovým průmyslem na lázeňském náměstí.

(příloha číslo 16)

4 MUZEUM A ŠKOLA

„Podíl školy a muzea na přípravě programů či projektů může být rozdílný. Vždy je zapotřebí vyjít z konkrétní situace a podmínek pro spolupráci obou institucí. Dá se říci, že nejdůležitější je vůle jít si naproti. Muzeum může prostřednictvím svých projektů nabízet škole nejvyšší možnou odbornou kvalitu a specifické metody poznání, škola je pak zodpovědná za maximální míru zúročení jejich vzdělávacího obsahu. Komunikace muzea a školy – školy a muzea by měla být na základě vzájemné vstřícnosti, pochopení a respektování poslání obou institucí v zájmu žáků a nejvyšší odborné kvality.“ (Pastorová, 2007, str. 23)

Funkce muzea

Muzeum patří mezi základní kulturní instituce. Od svého vzniku až po současnost prošlo dlouhým vývojem plným změn, společně s rozvojem kultury lidstva. Vždy však plnilo a plní tři základní funkce – sbírání, udržování a vystavování sbírek. Během různých období však docházelo k odlišnému naplňování a upřednostňování těchto důležitých funkcí.

U klasického pojetí muzea se kladl důraz na činnost vědeckou a odbornou, která se řadí mezi primární muzejní funkce – sbírání, ochrana a výzkum objektů. Současně muzeum naplňuje především funkci sekundární - prezentace muzejních aktivit.

(Jůva, 2004)

„Tuto tendenci, se kterou se v některých institucích setkáváme již od 19. století, a která sílila ve 20. až 30. a 60. letech minulého století, zdůraznil v sedmdesátých letech Jürgen Rohmeder, který chápe klasické úkoly muzea – sběr, ochraňování, výzkum a prezentaci jako východisko pro nadřazený cíl – edukaci. Muzeum získává, uchovává a zkoumá, aby vzdělávalo.“ (Jůva, 2004, str. 19)

Dětské muzeum

„Již více jak sto let ve světě rozvíjejí svoji činnost specifická kulturní zařízení – dětská muzea. Od počátku se setkávala s velkým ohlasem u široké veřejnosti i s podporou a kladnou odezvou u odborníků, zvláště pedagogů a psychologů.“ (Jůva, 2004, str. 9)

„Dětské muzeum jako inovativní kulturní, volnočasovou a edukační instituci můžeme analyzovat z pohledu celé řady vědních disciplín. Dětské muzeum plní-li – ve své samozřejmě modifikované rovině – základní muzejní funkce, představuje nový a zvláště dynamicky se rozrůstající typ muzejního zařízení. Proto by se dalo předpokládat, že této nové kulturní instituci bude věnovat pozornost muzeologie. V jejím pojetí můžeme sledovat minimálně dvě odlišné koncepce:

- 1. tradiční chápání muzeologii vymezuje jako vědu vztahující se k instituci muzea*
- 2. moderní pojetí muzeologie naopak zdůrazňuje, že předmětem jejího poznání není muzeum a jeho sbírky, ale především vztah člověka ke skutečnosti – muzejní fenomén (Jůva, 2004, str. 14)*

„Psychologie jako věda o chování a prožíváním je pro dětská muzea zvláště významná. Nenahraditelný je pro ně nejen vývojově psychologický pohled na osobnost dětského návštěvníka a na motivaci jeho chování, ale stále častěji – v důsledku převládajícího chápání dětského muzea jako významného místa učení – i přínos psychologie k poznání dětské percepce a procesu učení.“ (Jůva, 2004, str. 15)

„Dětské muzeum nastoluje celou řadu dalších vztahů. Jeho expozice a výstavy zpracovávají vybrané problémy týkající se prakticky všech přírodních, sociálních i technických věd.“ (Jůva, 2004, str. 15)

„Analýzy aktivit dětských muzeí i jejich zformulované koncepce, („filozofie“) na celém světě zdůrazňují edukační funkci dětského muzea. Dětské muzeum se proto stává předmětem zvýšeného zájmu pedagogiky, zvláště pak interdisciplinární muzejní pedagogiky a muzejní didaktiky.“ (Jůva, 2004, str. 16)

„Problematika dětských muzeí současně zasahuje do odborného spektra celé řady dalších pedagogických disciplín, mj.: (Jůva, 2004, str. 16-17)

- *z hlediska věku i zastávaných sociálních rolí adresátů dětských muzeí souvisí s předškolní pedagogikou a s pedagogikou školní (především primární),*
- *tradiční využívání všech muzeí a dětských muzeí zvláště jako obohacení školní výuky vytváří úzký vztah k didaktice, tradičně především k oborovým didaktikám, např. k didaktice historie, biologie, výtvarné výchovy ad.,*
- *posilování volnočasových aktivit dětských muzeí je propojuje s pedagogikou a didaktikou volného času (animativní didaktikou),*
- *zvýšená řada o vytváření zážitkových situací v dětských muzeích vytváří praktické i výzkumné pole pro pedagogiku zážitku,*
- *typické využívání hry v programech dětských muzeí souvisí s pedagogikou hry,*
- *celosvětové tendence dětských muzeí stát se kulturní a edukační institucí pro všechny děti je spojuje se speciální pedagogikou (integrativní pedagogikou),*
- *komparace edukačních procesů v dětských muzeích různých zemí může obohatit srovnávací pedagogiku,*
- *geneze vzniku a rozvoje dětských muzeí nabízí celou řadu styčných ploch s dějinami pedagogiky,*
- *impulz rodinné pedagogice nabízejí dětská muzea nejen specifickou péčí o děti a mládež, ale stále častěji i snahou stát se místem zajímavého setkávání celých rodin,*
- *kulturní pedagogika, jako příklad rozvoje institucionální pedagogiky zaměřené na edukační možnosti kulturních zařízení, může inspirovat a zpětně z úspěšných muzejně pedagogických aktivit dětských muzeí i obohacovat svůj informační potenciál, příkladem může být zvláště galerijní pedagogika a její spojitost s typickými uměleckými (např. výtvarnými) aktivitami dětských muzeí*

„Za klíčový považujeme vztah instituce dětského muzea k sociální pedagogice. Expozice a výstavy dětských muzeí a jejich muzejně pedagogické programy respektují potřeby, zájmy a specifika stávajícího i potencionálního publika, navazují na konkrétní

místní, národní a multikulturní situaci, pružně reagují na aktuální soudobé regionální i globální problémy a stále výrazněji představují nový typ otevřeného komunitního zařízení.“ (Jůva, 2004, str. 17)

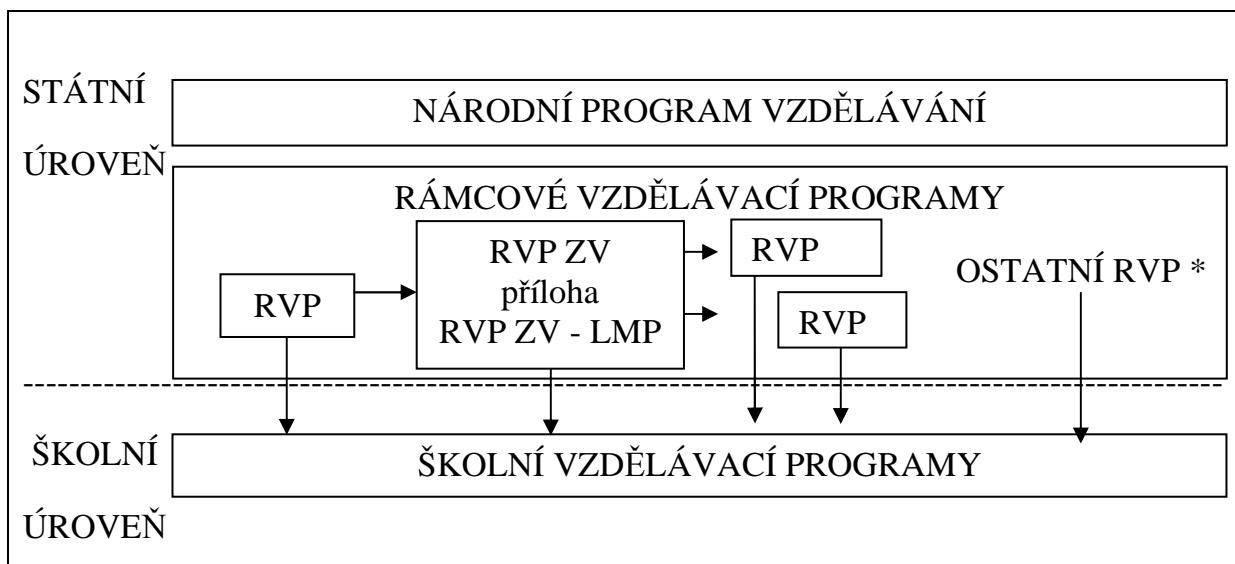
5 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

„Jedná se o kurikulární dokument státní úrovně, který normativně stanoví obecný rámec základního vzdělávání.“ (http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

„Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením schválený MŠMT a platný od 1. 9. 2005, doplněný a rozšířený dokument je určen všem základním školám, včetně těch, které vzdělávají žáky s lehkým mentálním postižením, a víceletým gymnáziím.“ (<http://old.rvp.cz/sekce/58>)

5. 1 Vymezení rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů

„V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.“

„**Státní úroveň** v systému kurikulárních dokumentů představují **Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy** (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. **Školní úroveň** představují **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.“

„Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou **veřejné dokumenty** přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.“

Rámcové vzdělávací programy:

- „vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;
- vycházejí z koncepce celoživotního učení;
- formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;

- *podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání“*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 2 Charakteristika základního vzdělávání

„Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základní vzdělání, se realizuje oborem vzdělání základní škola. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.“

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 3 Pojetí a cíle základního vzdělávání

„Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních.“

„Vzdělávání na 1. stupni je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka.“

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

Cíle základního vzdělávání

„Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*

- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci“*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 4 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence občanské;
- kompetence pracovní.“

5. 5 Vzdělávací oblasti

„Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním *vzdělávacím oborem* nebo více obsahově blízkými *vzdělávacími obory*:“

- Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)
- Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)
- Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)
- Člověk a společnost (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- Člověk a příroda (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- Člověk a zdraví (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- Člověk a svět práce (*Člověk a svět práce*)

U každé vzdělávací oblasti je uvedeno:

- charakteristika a cílové zaměření vzdělávací oblasti
- vzdělávací obsah vzdělávacích oborů, očekávané výstupy, učivo

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 6 Průřezová témata

„*Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.*“

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 7 Školní vzdělávací program

ŠVP si zpracovávají všechny školy na základě příslušných RVP. Při vytváření ŠVP mohou školy vycházet z tzv. *Manuálu pro tvorbu školních vzdělávacích programů*. V manuálu je uveden postup pro tvorbu ŠVP a taky zde najdeme možnosti zpracování jednotlivých částí. (<http://www.vuppraha.cz/>)

„Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (ŠVP) je školský dokument, který v souladu se školským zákonem zpracovává podle RVP ZV každá škola realizující základní vzdělávání. ŠVP vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy a oprávněné požadavky rodičů nebo zákonných zástupců žáků. Má na zřeteli postavení školy v regionu i sociální prostředí, ve kterém bude vzdělávání probíhat. Vzdělávací proces na konkrétní škole se pak uskutečňuje podle ŠVP, který si škola vypracovala.“
(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

Ředitel školy zodpovídá za správnost vypracování ŠVP. Plní rovněž funkci koordinátora nebo může touto funkcí pověřit svého zástupce či člena pedagogického sboru. (<http://www.vuppraha.cz/>)

5. 7. 1 Struktura ŠVP pro základní vzdělávání

„Podle této struktury se vytváří ŠVP ve všech školách, které realizují základní vzdělávání, kromě nižšího stupně víceletých gymnázií.“

A) Identifikační údaje

- *název ŠVP:*
- *předkladatel: název školy, adresa školy, jméno ředitele, kontakty*
- *zřizovatel: název, adresa, kontakty*
- *platnost dokumentu od: datum, podpis ředitele, razítko školy*

B) Charakteristika školy

- *úplnost a velikost školy*
- *vybavení školy (materiální, prostorové, technické, hygienické)*
- *charakteristika pedagogického sboru (velikost sboru, kvalifikovanost)*
- *dlouhodobé projekty, mezinárodní spolupráce*
- *spolupráce s rodiči a jinými subjekty (školskou radou, školskými poradenskými zařízeními, místními a regionálními institucemi aj.)*

Další doporučené údaje: umístění školy, charakteristika žáků

C) Charakteristika ŠVP

- *zaměření školy*
- *výchovné a vzdělávací strategie: společné postupy na úrovni školy, uplatňované ve výuce i mimo výuku, jimiž škola cíleně utváří a rozvíjí klíčové kompetence žáků*
- *zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*
- *zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných*

- začlenění průřezových témat: *__výčet všech průřezových témat a jejich tematických okruhů; uvedení, v jakém ročníku, vyučovacím předmětu a jakou formou jsou tematické okruhy průřezových témat realizovány*

D) Učební plán

- *tabulace učebního plánu: výrazné oddělení 1. a 2. stupně; výčet povinných vyučovacích předmětů s jejich časovými dotacemi pro jednotlivé ročníky; uvedení časových dotací pro volitelné předměty v jednotlivých ročnících; celkové počty hodin v jednotlivých ročnících a celkové počty hodin za 1. a 2. stupeň*
- *poznámky k učebnímu plánu: obsahové vymezení, organizační podmínky a jiná specifika realizace povinných a volitelných předmětů, pokud údaje nejsou zřejmé z tabulace učebního plánu (z jakého oboru/oborů, případně průřezových témat, byl vyučovací předmět vytvořen, pokud nemá identický vzdělávací obsah i název jako příslušný vzdělávací obor v RVP ZV; uplatnění jiné organizační formy, než je vyučovací hodina atd.)*

E) Učební osnovy

- *název vyučovacního předmětu*
- *charakteristika vyučovacního předmětu:*
obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacního předmětu (specifické informace o předmětu důležité pro jeho realizaci, v případě integrace uvést z jakých vzdělávacích oborů, jejich částí a průřezových témat je vzdělávací obsah předmětu vytvořen);
- *výchovné a vzdělávací strategie: společné postupy uplatňované na úrovni vyučovacního předmětu, jimiž učitelé cíleně utvářejí a rozvíjejí klíčové kompetence žáků*
- *vzdělávací obsah vyučovacního předmětu:*
distribuce a rozpracování očekávaných výstupů z RVP ZV do ročníků, případně do delších časových úseků
výběr a rozpracování učiva z RVP ZV do ročníků, případně do delších časových úseků, ve vazbě na očekávané výstupy

průřezová témata – výběr tematických okruhů s konkretizací námětů a činností v ročnících

Další doporučené údaje: mezipředmětové souvislosti, další poznámky upřesňující realizaci vzdělávacího obsahu

F) Hodnocení žáků a autoevaluace školy

- *pravidla pro hodnocení žáků:
způsoby hodnocení – klasifikací, slovně, kombinací obou způsobů
kritéria hodnocení*
- *autoevaluace školy:
oblasti autoevaluace
cíle a kritéria autoevaluace
nástroje autoevaluace
časové rozvržení evaluačních činností*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 8 Zastoupení „poznávání regionu“ v RVP ZV

Poznávání regionu je začleněno do vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět**, především do tematického okruhu **Místo, kde žijeme, Lidé a čas a Lidé kolem nás**. Na 1. stupni v 1. – 5. ročníku je minimální časová dotace této oblasti 12 hodin.

5. 8. 1 Charakteristika vzdělávací oblasti

- *„Je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání.“*

- *„Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život.“*
- *„Svým široce pojatým syntetickým (integrovaným) obsahem spoluutváří povinné základní vzdělávání na 1. stupni.“*
- *„Rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání.“*
- *„Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Poznávají sebe i své nejbližší okolí a postupně se seznamují s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy a se složitějšími ději. Učí se vnímat lidi a vztahy mezi nimi, všítat si podstatných věcných stránek i krásy lidských výtvorů a přírodních jevů, soustředěně je pozorovat a přemýšlet o nich.“*
- *„Na základě poznání sebe a svých potřeb a porozumění světu kolem sebe se žáci učí vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům, vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti.“*
- *„Při osvojování poznatků a dovedností ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět se žáci učí vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných.“*

(http://rvp.cz/informace/wp-content/uploads/2009/09/RVPZV_2007-07.pdf)

Aby vzdělávání bylo úspěšné, je velký důraz kladen na vlastní prožitek žáků, ale i na osobní příklad učitelů. (<http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>)

„Propojení této vzdělávací oblasti s reálným životem a s praktickou zkušeností žáků se stává velkou pomocí i ve zvládnání nových životních situací i nové role školáka, pomáhá jim při nalézání jejich postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních i režimových návyků.“

„Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je členěn do pěti tematických okruhů. Propojováním tematických okruhů je možné vytvářet v ŠVP různé

varianty vyučovacích předmětů a jejich vzdělávacího obsahu.“
(http://rvp.cz/informace/wp-content/uploads/2009/09/RVPZV_2007-07.pdf)

Tematické okruhy vzdělávacího oblasti Člověk a jeho svět

- *Místo, kde žijeme*
- *Lidé kolem nás*
- *Lidé a čas*
- *Rozmanitost přírody*
- *Člověk a jeho zdraví*

5. 8. 2 Cílové zaměření vzdělávací oblasti

„Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- *utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti*
- *orientaci ve světě informací a k časovému a místnímu propojování historických, zeměpisných a kulturních informací*
- *rozšiřování slovní zásoby v osvojovaných tématech, k pojmenovávání pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech*
- *poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů*
- *samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní, bezproblémové a bezkonfliktní komunikaci i v méně běžných situacích, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů)*
- *utváření ohleduplného vztahu k přírodě i kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně*
- *přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí*

- *objevování a poznávání všeho, co jej zajímá, co se mu líbí a v čem by v budoucnu mohl uspět“*

5. 8. 3 Tematický okruh Místo, kde žijeme

„V tematickém okruhu, Místo, kde žijeme, se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na dopravní výchovu, praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků. Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi.“

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Místo, kde žijeme

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

- *„vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí*
- *začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)*
- *rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost“*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

- *„určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu*

- *určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě*
- *rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokoulí*
- *vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického*
- *zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích*
- *rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam“*

Učivo

- *„domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště*
- *škola – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy*
- *obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť*
- *okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany*
- *regiony ČR – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod*
- *naše vlast – domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly*
- *Evropa a svět – kontinenty, evropské státy, EU, cestování*
- *mapy obecně zeměpisné a tematické – obsah, grafika, vysvětlivky“*

(http://rvp.cz/informace/wp-content/uploads/2009/09/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 8. 4 Tematický okruh Lidé a čas

„V tematickém okruhu Lidé a čas se žáci učí orientovat v dějích a v čase. Poznávají, jak a proč se čas měří, jak události postupují v čase a utvářejí historii věcí a dějů. Učí se poznávat, jak se život a věci vyvíjejí a jakým změnám podléhají v čase. V tematickém okruhu se vychází od neznámějších událostí v rodině, obci a regionu a postupují k nejdůležitějším okamžikům v historii naší země. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu atd.“

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Lidé a čas

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

- *„využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti*
- *pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije*
- *uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost“*

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

- *pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy*

- využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek
- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik
- objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Učivo

- „orientace v čase a časový řád – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, režim dne, roční období
- současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny
- regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj“
(http://rvp.cz/informace/wp-content/uploads/2009/09/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 8. 5 Tematický okruh Lidé kolem nás

„V tematickém okruhu Lidé kolem nás si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu tolerance, pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen. Poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Seznamují se základními právy a povinnostmi, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí, celou společnost nebo i svět (globální problémy). Celý tematický okruh tak směřuje k prvotním poznatkům a dovednostem budoucího občana demokratického státu.“

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Lidé kolem nás

Očekávané výstupy – 1. Období

Žák

- „rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi
- odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností
- projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům“

Očekávané výstupy – 2. Období

Žák

- „vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech své názory, popřípadě připustí svůj omyl, dohodne se na společném postupu a řešení se spolužáky
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy
- orientuje se v základních formách vlastnictví, používá peníze v běžných situacích
- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy“

Učivo

- „rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání“
- soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, obchod, firmy, zájmové spolky,

politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“

- *chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování, principy demokracie*
- *právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání, právní ochrana občanů a majetku, soukromého vlastnictví, duševních hodnot*
- *vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; peníze*
- *kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura*
- *základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí“*

(http://rvp.cz/informace/wp-content/uploads/2009/09/RVPZV_2007-07.pdf)

5. 9 Možnosti propojení programů muzeí se školními vzdělávacími programy

„Zásadní změnu, kterou přinesla kurikulární reforma do systému vzdělávání je to, že si školy podle Rámcových vzdělávacích programů – školských dokumentů na státní úrovni budou vytvářet své vlastní školní vzdělávací programy a tedy i osnovy pro jednotlivé vyučovací předměty.“ (Pastorová, 2007, str. 23)

Díky tomu školy mají možnost zařadit do svých osnov návštěvu muzea obohacenou o vzdělávací program. Ta se může stát náplní vyučovacích hodin nebo projektových dnů. Tyto programy nejen zpestří samotnou návštěvu muzea, ale zároveň obohatí a prohloubí školní výuku. Programy nám poskytují nové metody a formy práce, i když z pohledu školy jsou náročnější na organizaci. (Pastorová, 2007)

Východiskem pro přípravu muzejně pedagogických programů či projektů jsou tedy Rámcové vzdělávací programy. Muzea tak mohou vycházet z obsahu

vzdělávacího oboru, který je uveden v Rámcovém vzdělávacím programu, dále pak z vyučovacích osnov jednotlivých předmětů nebo na jejich vzdělávací obsah navázat. Rovněž je důležité se zaměřit na mezioborové vztahy, průřezová témata a klíčové kompetence. Jestliže školy s muzei delší dobu spolupracují a jsou v častém kontaktu, mohou být programy zrealizovány přímo na míru a vyhovět tak konkrétním požadavkům škol. (Pastorová, 2007)

6 MUZEJNĚ PEDAGOGICKÝ PROGRAM

Muzejně pedagogický program má název: Pojd'te všichni do muzea, projdete se pamětí, dozvíte se, jak to bylo, v minulosti na Zálesí 1, 2.

Program se skládá z 16 aktivit. Tyto aktivity jsou rozděleny do dvou skupin – pro 2. a 3. ročník, pro 4. a 5. ročník. Toto rozdělení však není závazné. Podle potřeby učitele se můžou aktivity zkombinovat, ubrat či přidat. Aktivity jsou založené na plnění úkolů, hrách, povídání a hlavně na vlastním prožitku.

Harmonogram programu v muzeu:

úvod – přivítání děti v muzeu

hlavní část: samotné aktivity

závěr: zhodnocení, rozloučení

Návštěva muzea je pro žáky důležitá. Mají možnost přímo si prohlédnout sbírky, získat informace o minulosti. Ne každé muzeum však umí předat tyto informace dětem vhodnou formou. V mnohých případech žáci jen poslouchají výklad, který je příliš nezaujme. Proto některá muzea již vytváří programy určené přímo dětem a nabízí je školám. I já jsem vytvořila program s názvem, **Pojd'te všichni do muzea, projdete se pamětí, dozvíte se, jak to bylo, v minulosti na Zálesí 1, 2**, do muzea Luhačovického Zálesí. Tento program může být jednou z možností, jak udělat návštěvu muzea Luhačovického Zálesí pro děti zajímavou, zábavnou, ale zároveň naučnou. Cílem mého programu je, aby žáci získaly informace o regionu na základě vlastních prožitků a zkušeností prostřednictvím netradičních metod a forem práce, které jsou přiměřené jejich věku.

Obsah: Historie Luhačovického Zálesí

Program: je založen na přímém kontaktu s muzejními předměty a aktivních činnostech dětí. Formou her, řešení úkolů a prožitkových aktivit si děti obohatí své znalost o regionu a zároveň se učí týmové spolupráci, komunikaci a naučí se zpracovávat získané informace. Pracovní listy a předměty, které si žáci vytvoří v muzeu, si odnesou do školy a mohou jim sloužit k následující výuce.

Cíle: seznámit žáky zábavnou formou s historií luhačovického Zálesí – oblastí vyrůstající mezi vesnicí a lázněmi, žáci se seznámí s životem lidí, řemesly, stavbami, významnými osobnostmi

Metody:

1. Metody slovní:
 - monologické: vyprávění, vysvětlování, popis
 - dialogické: rozhovor, prezentace poznatků
 - metoda práce s knihou + slovní doprovod
2. Metody názorné
 - pozorování, názorné pomůcky
3. Metody praktické
 - (práce s textem, výtvarná díla)

Formy: skupinová, individualizovaná, hromadná

Časová náročnost: dopoledne

Věková kategorie: 2. – 5. ročník

Obsahově je možné program začlenit do výuky podle RVP ZV:

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vzdělávací obor: Místo, kde žijeme, Lidé a čas, Lidé kolem nás

Učivo: region, obec (město), místní krajina – minulost a současnost, současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, regionální

památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost, báje, mýty,
pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj, kultura – podoby a
projevy kultury

Očekávané výstupy:

- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije
- uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost
- využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek
- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifíků
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifíků

Předmět: prvouka, vlastivěda

Průřezové téma: osobnostní a sociální výchova (spolupráce a komunikace ve skupinách, uvědomování si hodnoty jiných názorů a přístupů k řešení problémů)

Místo konání: muzeum Luhačovického zálesí

Cena programu: 20 Kč/ žák

Pomůcky: pero, pastelky

Autor programu: Petra Plášková

POJĎTE VŠICHNI DO MUZEA, PROJDETE SE PAMĚTÍ, DOZVÍTE SE, JAK TO BYLO, V MINULOSTI NA ZÁLESÍ 1
(PRO ŽÁKY 2. A 3. ROČNÍKU)

JAK BY SIS PŘEDSTAVOVAL ERB, ZNAK, PÍSNIČKU ČI BÁSNIČKU O LUHAČOVICKÉM ZÁLESÍ...

Pomůcky: papíry, pastelky, pero, obrázky

Zadání práce:

- rozdělte se do 4 skupin podle obrázků (vylosují si obrázky)
- ve skupinách si prohlédněte dioramata a napíšte dvě zajímavosti
- diskuze: Co vás zaujalo?
- ve skupinkách vytvořte:
 1. skupinka vytváří erb
 2. skupinka skládá písničku
 3. skupinka skládá básničku
 4. skupinka kreslí znak

ŘÍKADLA, PÍSNIČKY, ZVYKY A TRADICE NA ZÁLESÍ

Pomůcky: ozvučná dřívka, peníze, texty básniček, písniček, říkanek

Zadání činnosti:

- básničku nebo písničku, kterou jste dostali, předneste ostatním
- urči k jaké příležitosti, tradici, zvyku se básnička, písnička vztahuje
- povídání o zvycích
- deklamace básničky Škrábala myšička
- hra: Na zlaté prasátko
- písnička s tanečkem: Tancoval tlustý s tlustů

Spadl holubeček, spadl do komína,
vinšujem kmotřence, cérečku do klína.

Halí, belí, belušky, šli dědáček na hrušky.

A babjénka na japka, zapoměli kabátka.

Škrábala myšička, škrábala křen,

dívala sa do okýška, skoro i bude deň.

Dyž oškrábala, vařila kašičku na zeleném randlíčku.

A jak navařila, fšecky podělila.

My nevjestu máme, my vám ju nedáme, až í fšecky šaty, novučké zjednáme.

Fašanky, fašanky veliká noc bude,

kdo nemá kožíšek, zima mu bude.

Mařena kyselá, čtyři roky visela,

A na pátý spadla, aby neočadla.

Přad'te, přad'te přad'ulenky,

Budú nové košuleny.

Přad'te, přad'te eště chvílu,

bude plátno na peřinu.

Už sme fšecko zežali,

ešče máme úvratě,

pacholku náš, zapříhaj,

chytaj do ruk opratě.

Tancoval tlustý s tlustů v komoře za kapustů,

tancovali jak dudy, povalii tam sudy.

Tancoval tenký s tenků, v komoře za puténku,

kočka jim gajdovala, zelené gajdy mala.

Hra: **Na zlaté prasátko**: Děti si posedají do řádku a složí ruce v klín. Jeden rozdává knoflík – zlaté prasátko, které má ukryté v ruce. Když někomu knoflík do zavřené dlaně vložil, zavolají na stojícího opodál, který na zavolání skáče o jedné noze a deklamuje:

„Anduličko, pojed’!“

„Nemám na čem!“

„Kdes toho koníčka poděla, co sem ti fčéra koupila?“

„Dyž sem jela přes mosteček, zlúpil sa ně pahnosteček. Rasa, rasa, rasa, daj to zlaté prasa!“ (při tom zkouší, má – li vyhlédnutý „zlaté prasa“, netrefí-li se, skáče zpět a opakuje).

Mezi další hry patří: hra Zaplétání věnečků, Na košíček, Na hrnce, Na zaklepávanou, Na pecny, Na bestmana, apod.

VÝTVARNÁ DÍLNA, ANEB VYRÁBĚT NÁS BAVÍ

Pomůcky: sádrové odlitky džbánu, temperové barvy, štětce

Zadání činnosti:

- prohlédněte si džbány v expozici (diskuze)
- malování džbánů temperovou barvou

JAKÉ OBLEČENÍ SE NOSILO NA LUHAČOVICKÉM ZÁLESÍ...

Pomůcky: kroj

Zadání práce: jeden žák si obleče kroj, společně si popíšeme jeho části

POZNÁŠ, CO TO JE A K ČEMU TO SLOUŽÍ...

Pomůcky: předměty

Zadání práce: děti si předměty osahají a říkají, jak se asi jmenují a k čemu souží

JAK SE MI V MUZEU LÍBILO...

Pomůcky: pracovní list, pero, pastelky

Zadání práce: doplň otázky v pracovním listu

Jméno: _____ třída: _____

Jak se ti líbila návštěva muzea?

Co tě nejvíce bavilo, zaujalo?

Napiš 3 věci, které sis zapamatoval z dnešní návštěvy v muzeu.

Namaluj, předmět, který tě nejvíce zaujal.

POJĎTE VŠICHNI DO MUZEA, PROJDETE SE PAMĚTÍ, DOZVÍTE SE, JAK TO BYLO, V MINULOSTI NA ZÁLESÍ 2
(PRO ŽÁKY 4. A 5. ROČNÍKU)

CO JEŠTĚ NEVÍM O LUHAČOVICKÉM ZÁLESÍ...

Pomůcky: kartičky se slovy, texty do skupin, pastelky, pero

Zadání práce:

- podle slov se rozdělíte do skupin a řekněte, co vás spojuje

leknice	len	hnětení	čepák	Dr. Šťastný
župice	tkaní	perník	koutní hrnec	A. Václavík
kordula	bělení	forma	pyskatý džbán	Dr. Veselý
halena	máčení	plech	mísa	D. Jurkovič

- Každá skupinka dostane text s určitým tématem.

1. Doplň chybějící slova do textu.
2. Z textu vyber to nejdůležitější, to co tě zaujalo a zapiš to.
3. Nakreslete obrázek, který je typický pro vaše skupinové téma.

(prezentace jednotlivých témat bude před určitou aktualitou)

- a) Lidové obydlí
- b) Lidé luhačovického Zálesí
- c) Měšťanská kuchyně
- d) Dutý kmen u pramene Elektra
- e) Obchod s lidovým uměním

PRACOVNÍ LIST 1A

LIDOVÉ OBYDLÍ

Interiér chalupy byl _____. V síni za dveřmi stávalo na hliněné _____ různé nářadí. U vstupní stěny jízby byla v jednom rohu _____ postel a ve druhém pec. V peci se zatápělo _____ v sousední místnosti, kde se i vařilo. V dalším z rohů jízby stával těžký _____ a židle, nad lavicí měla svoje místo rohová skříňka, ve které se uchovávaly rodinné _____ a bible. Oděvy se ukládaly do dřevěných malovaných _____ při stěně. Vedle lože rodičů stála kolébka pro nejmladší dítě. Ostatní děti spaly _____, když bylo potřeba, tak na lavicích. Nad stolem visely v několika řadách _____ malované pod sklem. Malba barevnými _____ zdobila vnější ostění oken a tvořila podstropní dekorativní pásy.

PRACOVNÍ LIST 1B

LIDÉ LUHAČOVSKÉHO ZÁLESÍ

Tradiční způsob _____ obyvatel luhačovického Zálesí byl ovlivněn především přírodními _____. K nejrozšířenějším zaměstnáním patřilo dříve zemědělství. Zaměřovalo se na pěstování _____ a okopanin, chov užitkových zvířat, ovocnářství a pěstování _____ k podomáckému zpracování _____. Z doma zpracované konopné příze utkali místní tkalci plátno, ze kterého šili _____, rubáče, rukávce, pracovní _____, sukně a zástěry. Z hrubšího plátna se zhotovovaly ložní _____ a utěrky, z pevné konopné _____ se spřádaly nitě, skrucovaly dratve, motouzy a provazy. Povlaky na polštáře, sukně a jiné plátěné součástky se nechávaly barvit _____ a ručně potisknout.

PRACOVNÍ LIST 1C

MĚŠŤANSKÁ KUCHYNĚ

Od konce 19. století se začala větší pozornost věnovat _____ a hygieně _____ kuchyně. Zvýšenému smyslu pro _____ napomáhal rozvoj techniky a objevy řady mechanických prostředků k usnadnění práce _____. Zatápělo se v kamnech na dříví a uhlí, svítilo se lampami. Jídlo se nakupovalo ve velkém a doma se složitě konzervovalo. Dbalo se na přípravu stravy i na kulturní _____. Čistotu a pořádek kuchyňských prostor zdůrazňovaly i _____ a naškrobené textilie pokrývající _____ a stěny, zoubky do polic, různé dečky a pokrývky. Oblíbené byly především nástěnné _____ a ozdobné _____, často doplněné vyšitými _____.

PRACOVNÍ LIST 1D

DUTÝ KMEN U PRAMENE ELEKTRA

Při úpravě nově zachyceného _____ Elektra v roce 1938 – 1940 byl v hloubce 9m objeven spolu se zbytky _____ kostí dutý kmen _____, starý asi 30 000 let. Dutým kmenem, který byl zároveň jakousi objímkou _____, protékala slaná minerální voda. Napájela se u něj divoká zvěř a možná i _____ člověk. Tyto nečetné _____ dosvědčují, že luhačovické údolí bylo osídleno i v nejstarších _____ dobách, protože prameny slané vody vábily zvířenu i pravěkého lovce. Pramen Elektra se nacházel u bývalé lázeňské _____ v blízkosti poštovního úřadu. Do roku 1908 pramen Elektra pramenil v řečišti říčky Štávnice. Protože obsahoval mnoho volného _____ uhličitého, silně _____ a lidé říkali, že „vaří“.

PRACOVNÍ LIST 1E

OBCHOD S LIDOVÝM UMĚNÍM

V Luhačovicích se vždy _____ prodeji lidových _____ a suvenýrů. Do Luhačovic pravidelně docházely překupnice ze Slovenska, které prodávaly lidové výšivky přímo pod širým nebem. Počátkem 20. století kromě místních _____ nabízely hodnotné umělecké _____, především lidovou _____ a malovaný porcelán z rožnovských dílen, prodejny Minerva a _____. Vlna národního uvědomění po vzniku Československa posílila prodej _____ výrobků, _____ a domácího uměleckého řemesla. V meziválečných letech působily v Luhačovicích téměř dvě desítky _____ s lidovým uměním. Nejznámější byl obchod Františka Václavíka s lidovým _____ na lázeňském náměstí.

PREZENTACE SKUPINOVÉ PRÁCE S NÁZVEM: DUTÝ KMEN U PRAMENE ELEKTRA

ZNÁŠ NÁŘEČÍ, KTERÝM SE NA ZÁLESÍ MLUVILO...

Pomůcky: pracovní listy, pero

Zadání práce:

- rozdělení do 3 skupin
- Pokus se vysvětlit, co znamená - banovat (litovat), chlápat (tleskat), rochat (udeřit)? - diskuze
- spoj slovo v nářečí s jeho významem, pokud to splníš správně, vyjde ti tajenka

1. skupina

1 BANO VAT	ŠATY (Z)	1
2 ČAGANIT	JEŽEK (E)	2
3 HÁBY	BOTKY (U)	3
4 JEŽ	PÁTEŘ (M)	4
5 KRBCE	VYSVĚTLOVAT (U)	5
6 KŘIBET	LITOVAT (M)	6

2. skupina

1 KAMIŠČÍ	PASTVA (E)	1
2 LÍŠA	KLOBOUKY (M)	2
3 PLAZIROVANÝ	POSTEL (U)	3
4 PAŠA	KAMENÍ V POLI (M)	4
5 POHRÁDKA	RANĚNÝ (Z)	5
6 ŠIRÁNĚ	PLAMEN (U)	6

3. skupina

1 NEČUDRNOST	KŘÍK (U)	1
2 VIRVAJZ	UDEŘIT (E)	2
3 VRÁZIT	PROBRAT SE (M)	3
4 ROCHAT	HLEDAT (U)	4
5 PABŮCŤ	NEČISTOTA (M)	5
6 VYĎŮRBAT SA	ZÍVAT (Z)	6

POVĚSTI Z OKOLÍ LUHAČOVIC, ANEB JE TO PRAVDA NEBO NE...

Pomůcky: dvě pověsti, pero, pastelky, obrázky

Zadání práce:

- rozdělení do 2 skupin (podle obrázků)
- poskládejte pověst a přečtěte si ji
- stručně povyprávějte obsah
- vysvětlí slova v nářečí

Poklad na Starém Světlově

Staří Podhradané pravili, že pod hradem, blízko jejich vesnice zůstaly v zemi poklady. Zapomněli na to, že se po nich na opuštěný hrad nastěhovali loupežníci. A ti jistě poklady vyrabovali. Ale v tom spodním sklepě pokladnici nenašli. „Dostat se tam, to mosí člověk umět“ – pravila devadesátiletá babička Marušáková z provodovských pasek a o pokladě vyprávěla: „Tři pozlovjáné by to byli málem zaplatili životem. Menovali sa: Čada, Valerián a Petráš. Jednúc z jara šli na poklad.“ Staříček Gajdoš jim radil. „Nevím, nevím estli to dokážete. Pokúšat sa môžete. Budete kopat u starého duba. A na to hlavní pamatujte: nesmíte při práci řečnovat! Ani slovo! Aj dyby hrom do vás štabáral!“ Čada, Petráš a Valerián staříčkovi poděkovali za dobrou radu a slúbili, že budú na něho pamatovat až budú poklat rozdělovat. Noc byla tenkrát větrná. Mraky letěly nízko nad hradem. Chvílami z nich vykúkl bledý měsíc. Dyž pozlovjáné vystupovali cestú od větrníka na hrad, bylo dusno tajak před velkú búrku. A búrka

nepravdu sa hnala kdesi od Javořiny. „Pánbú s nama a zlý pryč,“ povídá Petráš, dyž sa zablýsklo. To už byly na hradě. „Nesmíme sa ochvat a dáme sa do práce!“ přidal Valerián. „Žádné strachy. Dáme si na guráž!“ řekl Čada a už měl u huby klbaňu se slivovičkú. Vtom nad hlavú jim zamával křídla veličánský pták. Všeci sa lekly. „Zatrackaná sova!“ povídá Petráš, „už sem myslél, že na nás letí drak!“ A dyž zašustěl v chrásce jež, lekli sa všeci třé, až im ohryzek na krku poskočil. Bylo už před púlnocú a búřlivé mraky byly nad něma. Měsíček sa za ně skováł a z Komonca zahúkal sýček. „Ešče ten nás tady bude dožírat,“ povídá dolekaný Valerián. „Ani já ho rád v noci nepočúvám,“ dodal Petráš. „Ale s vama někam ít?“ ozval sa Čada a zasěj nahýbal klbaňu. Potém si nahli všeci, nakreslili křídú kolem seba velký kruh, napluli do dlaní a dali sa do kopání. Byla právě púlnoc. Búřka rachotila až na Obětovú. Neba sa otvíralo bez přestání, hrom třískal, jako dyby měl být súdný deň. Pozlovjané potichúčku dělali v téj hrúze jamu. „Lesti sa nám to podaří, budem velcí boháci. Budem dělat pány a už nebudem kopat motykami!“ To si všeci enom mysleli a jeden podruhém nahýbali klbaňku. Oči sa im jiskřily a kopali vesele dál. Najednúc zem zaduněla a narazili na železnú pokladnu. Už sa im otevírala huba, už chtěli křičat, ale ešče sa vzpamatovali. Všeci třé krompáčama otvírali kovovú truhlu. V tom zčernalé neba zežlútló a ohnivý blesk ozářil v d'úře poklad. „Zlato!“ vykřikl Čada. Enom jedno jediné slovíčko a – pozbili všecko. Kdosi sa nad nima zařehtal... „Tak už vás mám, vy zlodějí pozlovští. Chachachacha! Dobře že ste mňa zavolali. Kerý z vás to zakřičál?“ Všeci třé zdvihli oči a zhrozili sa. Stál nad něma černý chlap s provazem v ruce. Příšerně sa chechtal a kolem vykopané d'úry obskakoval. „Chachacha! Ná, který to na mňa vyřvával. Polez z téj d'úry ven! Hned ty z kraja! Vydiš ten provaz. Hned budeš viset na dubu. A za tebú vy druzí dva... chachacha...“ „Už je snama Amen,“ povídá z kraja Čada. „Co fčil? Čeká nás smrt“ a už sa drápal z d'úry ven a za ním ti dva druzí. „Ježišmarija!“ vykřikl kdosi z nich. Vtom buchł hrom do duba, omráčil zlatokopy a černé chlapisko zmizelo. A poklad zostal v zemi.

Studánka „Sojsínka“

Už je tomu moc a moc dávno. V horách nad Podhradím stával hrad. Na hradě měli pěknú céru. Enom ženicha nebylo. Ale ona na svatbu nemyslela. Měla velké trápeňá se svú nemocú. Ve dně bylo načisto zdravá, ale v noci, dyž svítíl měsíc, vylézala z postele a lozila po střeše. Snád ju měsíc k soběpřitahoval, alebu ju tak ohlúpil, že nevěděla, co dělá. Tak polehúčku chodila po střeše jako po zemi. Mockrát ju tam zahlédl hlídač okénkem ze strážnej komúrky. Ale mlčal, aby svojeho pána nezarotil. Ani sa neopovážil na princeznu zavolat. A dobře tak. Na náměsíčnú sa nesmí křičat, aby sa neprobudila. Až jednúc ju tam uviděl mladý uhlíř. Nedaleko pod Komoncem pálíval uhlí. Něco ho tenkrát táhlo k hradu. Snád také ten měsíček. Dyž sa podíval hore, byl tajak ve vidění. Viděl komtesu v drhej, bílej noční košuli. Tancovala po střeše, a dyž byla na samém kraju, zakřičal na ňu: „Héj, co tam děláte v noci za hlupoty. Dyť už ste na samém krajíčku!“ V tem sa tanečnica probudila a letěla dolů ... na štěstí sa zachytila za košulu v křovisku nad hlubokým příkopem. Až tam za ňu sa uhlíř vyšplhal. Trvalo mu to dlúho, než ju polomrtvú odtámtáď dastal a polomrtvú vynesl na rukách na pevnú zem. Všeci psi na hradním dvoře sa rozštěkali. Dyž ju odnášal k hradní bráně. V téj chvíli sa princezna na uhlířa usmíla. Probudila sa v obúch láska. „Co fčilěj?“ ty seš princezna a já enom uhlíř. Ty býváš na hradě a já v búde!“ Komtesa sa rozplakala. Věděla, že to dobře nedopadne, až ukáže maměnce milého, který jí život zachránil. A nedopadlo to dobře. Mama pustila na céru zhurta: „Nechaj být uhlířa, ty hlúpá sojka!“ a v téj chvíli sa nevěsta proměnila v sojku. Strakatý pták vyleťél hradnímo knem ven a sedl na starý dub nedaleko hradu. Byl tam na číhané časně zrána panský hajný a ptáka zastřelil. Mrtvá sojka spadla prý do studánky pod stromem. Od téj doby pojmenovali lidé studánku „Sojsínkou“.

PREZENTACE SKUPINOVÉ PRÁCE S NÁZVEM: LIDÉ LUHAČOVICKÉHO ZÁLESÍ, LIDOVÉ OBYDLÍ

JAKÉ OBLEČENÍ SE NOSILO NA LUHAČOVICKÉM ZÁLESÍ...

Pomůcky: kroj, obrázky krojů, pero, obrázky krojových součástí, kartičky s názvy krojových součástí, lepidlo

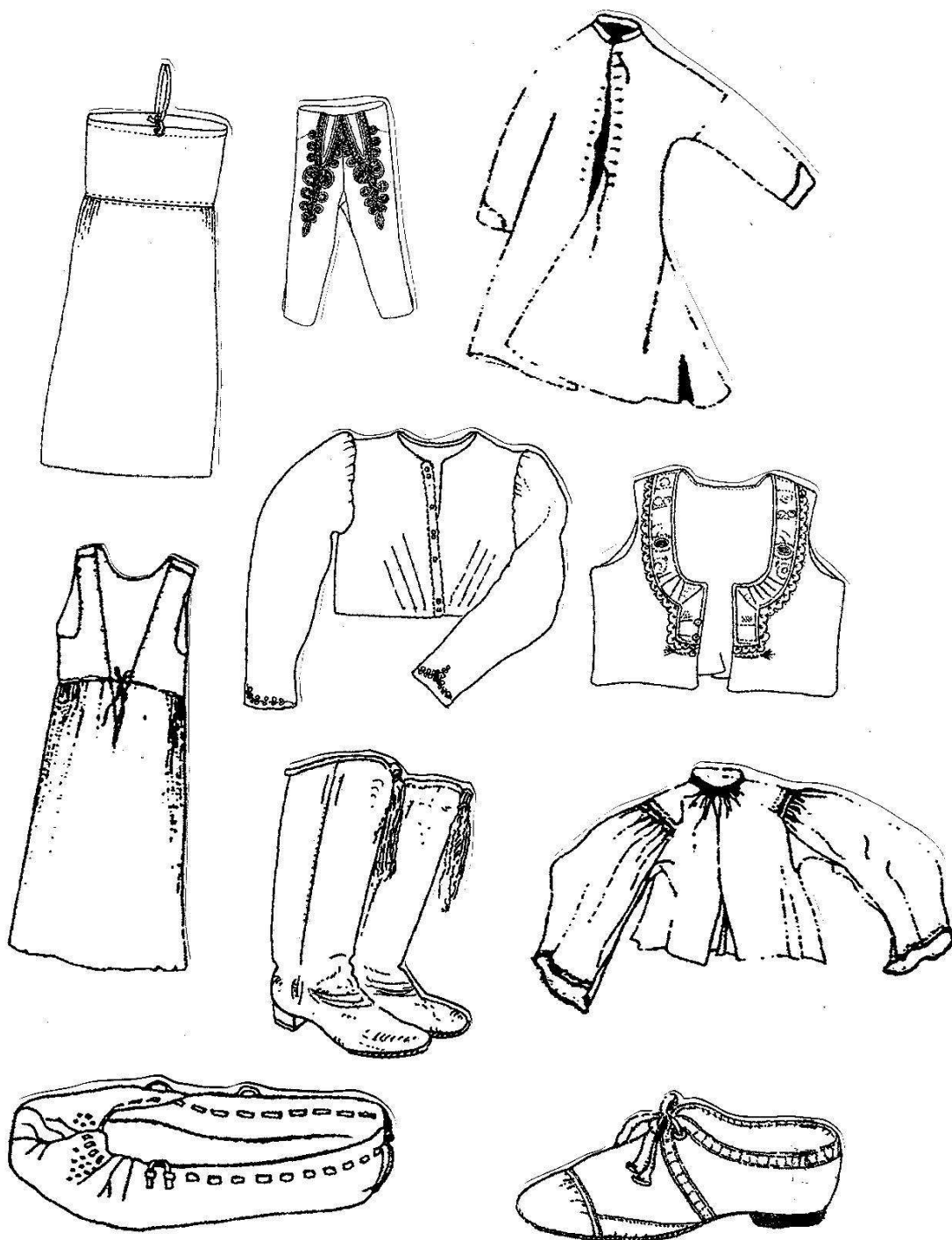
Zadání činnosti:

- rozdělení do 3 skupin podle obrázků krojů
- přiřad' ke krojovým součástkám jejich název (pokud krojová součástka přebývá, zkus napsat její název, pokud přebývá název, pokus se popsat, jak by krojová součástka mohla vypadat)
- napiš k obrázku, o jaký kroj jde (sváteční, pracovní,...)
- určení žáci si obléknou kroj – srovnávání s dnešním oblečením

KROJOVÉ SOUČÁSTKY:

ŽIVUTEK LEKNICA KOŽICH KABÁTEK VESTA NOHAVICE
KLOBOUK PÁS RUKÁVCE RUBÁČ ČEPEC STŘEVÍCE KORDULA

ŽUPICE HALENA BRÚSEK DRLE ZÁSTĚRA ČIŽMY

ŘEMESLA, ANEB JAK SE DŘÍVE PRACOVALO...

Pomůcky: věty s pracovním postupem do skupinek, pera, obrázek formy na perník, výroby plátna

Zadání práce:

- 1. skupina – poskládej pracovní postup při výrobě perníků a slož obrázek formy na perníky, 2. skupina – poskládej pracovní postup výroby plátna a slož obrázek výroby plátna

Výroba perníků

Nejprve se zadělalo speciální těsto z mouky, medu a devatera koření, které se dobře prohnětlo.

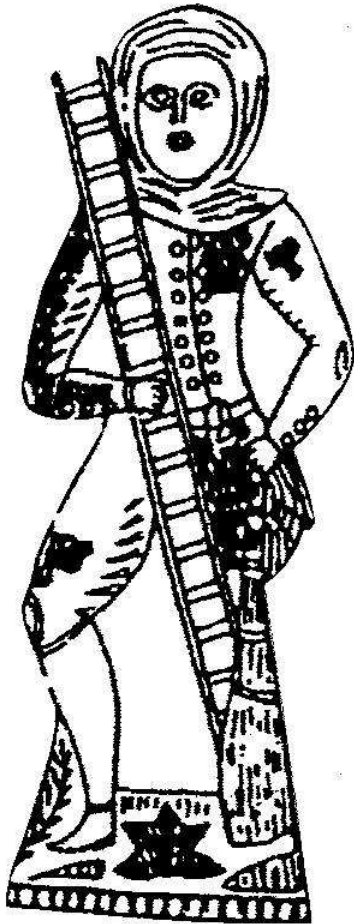
Těsto se nechalo zrát několik měsíců nebo i rok v chladné místnosti.

Z těsta se vyválel dlouhý pruh, který se rozkrájel na kousky a vtlačoval do forem.

Formy se vysypávaly hrachovou moučkou. Aby se perník dal dobře vklopit z formy.

Hotové tvary se vyklopily na plech a pekly se v mírně vytopené peci.

Povrch se potřel, aby se perníky leskly.

Výroba plátna

Zralý len se vytrhal a usušil na poli.

Potom se z něj drhnulo semeno na dřevěných nebo kovových hřebenech.

Odrhnutý len se máčel ve vodě.

Vymáčené stonky lnu se lámaly a třely na lamačkách s jedním nebo několika zuby.

Nalámaný len se pročesával na kartáčích s kovovými hřbety.

Z vyčesaných vláken spřádaly přadleny přes zimu přízi a nitě.

Napředaná příze se měřila na motovidle, navíjela a soukala.

Tkadlec utkal z příze plátno.

Utkané plátno se bělilo na slunci a mandlovalo pomocí dřevěného válce a desky.

Z hotového plátna ženy šily potřebné oblečení.

PREZENTACE SKUPINOVÉ PRÁCE: OBCHOD S LIDOVÝM UMĚNÍM, MĚŠŤANSKÁ KUCHYŇĚ

POZNÁŠ, CO TO JE A K ČEMU TO SLOUŽÍ...

Pomůcky: předměty v expozici

Zadání práce:

- diskuze – srovnávání vybavení kuchyně, pokoje dříve/dnes

A JEŠTĚ JEDNOU, POZNÁŠ CO TO JE...

Pomůcky: krabice s předměty, pracovní listy, kartičky s popisem předmětů

Zadání práce:

- žáci vytvoří tři skupiny
- tato aktivita se skládá ze dvou úkolů
 - a) Poznávají předmět pouze hmatem – poté ho hledají v expozici – zapíší si informace, které získají – co to je, k čemu to slouží, název,...

- b) Každá skupina dostane názvy předmětů – přiřazují obrázky a popisky k názvu předmětu – kontrola

1. SKUPINA

ČEPÁK MÁSELNICE LÍVANEČNÍK ZÁSOBNICE

- BAŇATÝ DŽBÁN S VELMI ÚZKÝM HRDLEM NA UCHOVÁNÍ CHLADNÝCH TEKUTIN
- OKROUHLÁ FORMA, SPOJENÁ ZE SEDMI MENŠÍCH MISEK A SUCHEM, KE SMAŽENÍ LÍVANCŮ
- VYSOKÁ, MÍRNĚ ZÚŽENÁ NÁDOBA S DŘEVĚNÝM TLOUKEM KE STLOUKÁNÍ MÁSLA
- VELKÝ ZAKUŘOVANÝ HRNEC SE DVĚMA UCHY NA USKLADNĚNÍ OBIÍ, ZPEVNĚNÝ HLINĚNÝMI ONRUČEMI

2. SKUPINA

TROJNOŽKA HRNEC NA MED LÁHEV KOUTNÍ HRNEC

- ŠIROKÝ HRNEC SE DVĚMA UCHY A PLASTICKOU VÝZDOBOU
- HRNEC NA TŘECH NOŽKÁCH S DRŽADLEM, K VAŘENÍ NA PŘÍMÉM OHNI
- ÚZKÁ VYSOKÁ LÁHEV S OUŠKEM NA USKLADNĚNÍ MINERÁLKY
- VYSOKÝ HRNEC S JEDNÍM UCHEM K NOŠENÍ VÝŽIVNÉ POLÉVKY

3. SKUPINA

SÚSEK

KUKAČKA

TRUHLA NA ŠACTVO

MÍSA

- KLENUTÁ DŘEVĚNÁ TRUHLA NA USKLADŇOVÁNÍ OBILÍ A SUŠENÉHO OVOCE, ZDOBENÁ RYTÝM DEKOREM POMOCÍ TESAŘSKÉHO KRUŽÍTKA

- NÁDOBKKA S BRKEM K MALOVÁNÍ HRNČÍŘSKÝCH VÝROBKŮ

- DŘEVĚNÁ TRUHLA, ZDOBENÁ MALBOU PESTRÝMI BARVAMI, NEJČASTĚJI KVĚTY A PTÁKY

- VELKÁ HLUBOKÁ NÁDOBA NA ZADĚLÁVÁNÍ TĚSTA I KE STOLOVÁNÍ

VÝTVARNÁ DÍLNA, ANEB VYRÁBĚT NÁS BAVÍ ...

Pomůcky: modré polštářky z plátna, panenka, malé součásti kroje, černý fix

Zadání tématu:

- polštářek: zdobení polštářku černým fixem (imitace modrotisku)
- panenka: zdobení kroje pro panenku, oblékání panenky

JAK ASI VYPADALY DŘÍVE LÁZNĚ...

Pomůcky: fotografie lázní, léčebných procedur

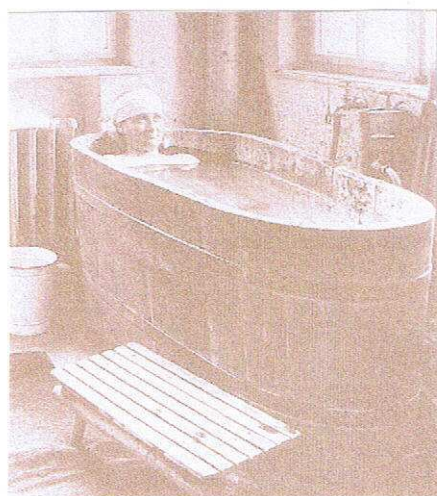
Zadání tématu:

- diskuze: Co si lidé vozili dříve do lázní a v čem? Jaké bylo asi vybavení lázní?

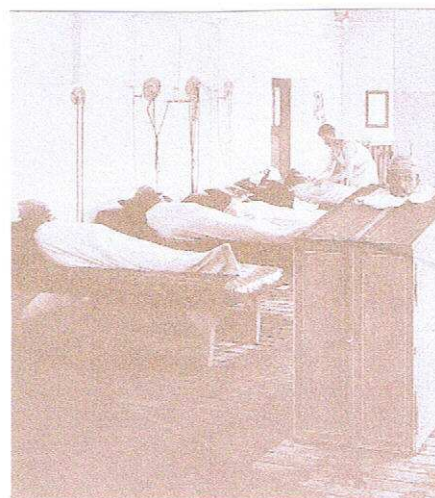
Jak vypadaly léčebné procedury (pitná léčba, inhalace, uhličitě koupele, vodoléčebné procedury)? Co znamená slovo vzduchoplavba?

Lázeňští hosté u pramene Vincentky v roce 1910

Kabina slatinných lázní, rok 1910

Vnitřní vybavení vodoléčebného ústavu

Pacienti před starým inhalatoriem (kolem roku 1910)

JAK SE MI V MUZEU LÍBILO...

Pomůcky: pracovní list, pero, pastelky

Zadání práce: doplň otázky v pracovním listu

Jméno:

třída:

Jak se ti líbila návštěva muzea?

Co tě nejvíce bavilo, zaujalo?

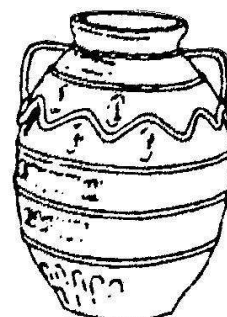
Napiš 3 věci, které sis zapamatoval z dnešní návštěvy v muzeu.

Namaluj, předmět, která tě nejvíce zaujal.

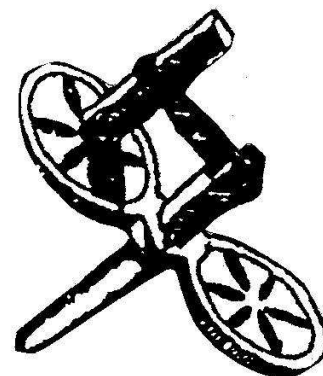
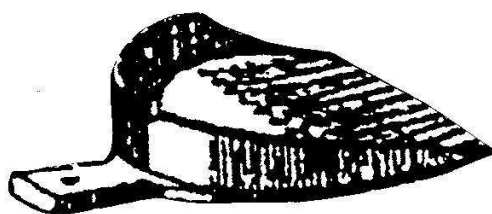
Co by tě ještě zajímalo?

OBRÁZKY K ROZDĚLENÍ DO SKUPIN

PO DVOU:

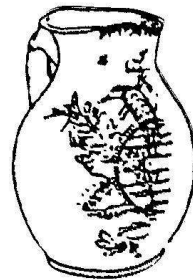
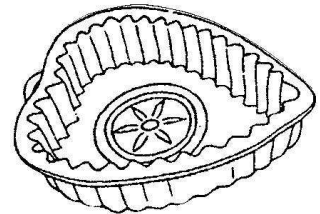
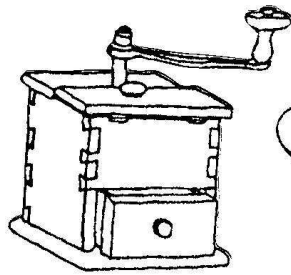

PO TŘECH

PO ČTYŘECH

NÁMĚTY DO ŠKOLY (návaznost na aktivity v muzeu)

- prohlídka města Luhačovice s úkoly
- stolní hra – námět pověst, stavby luh. Zálesí, kroj, apod. (vytvoř i vlastní pravidla)
- práce s knihami – získat informace na dané téma (př. majitelé luhačovského panství, osobnosti,...) a vytvořit pracovní list pro ostatní
- tvoření z vizovického pečiva
- imitace modrotisku: voskovková technika, zdobení plátna voskem, plátno obarvíme v modré barvě, po zaschnutí vosk odstraníme savím papírem a žehličkou
- hra: Měl Adam sedm synů, Húkaná, Klobúková, Kohúti, Na řemeslníky...
- taneček: Do hory mňa poslali, Stínal bůčka, Na špačka,...
- písničky, říkadla, pořekadla
- dramatizace a ilustrace pověsti (F. Müller, Luhačovicko...)

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se mi podařilo shromáždit dostupný materiál o regionu Zlínsko a Luhačovickém Zálesí. Důležitou součástí práce bylo vytvořit muzejně pedagogický program. Pracovní listy, obrázky a další materiály pro realizaci aktivit jsou uvedeny vždy za zadáním aktivity.

Současné školství prochází velkou změnou, kdy se dostávají do popředí klíčové kompetence. Podstatou není, aby žák učivo znal, ale aby ho pochopil a dokázal jej využít v dalším životě. Důležitou roli hraje taky prožitek. Tento cíl je pro žáka velkým přínosem. Rámcový vzdělávací program nabízí mnoho možností, jak dosáhnout tohoto cíle, důležitá je však vždy role učitele. To, jakým způsobem učivo žákům předá a vysvětlí. Jak na žáky působí a jak je ovlivňuje. Učitel by měl chápat žáka jako jedinečnou osobnost. Je tedy na něm, aby svou práci vykonával podle svého nejlepšího vědomí, používal různé metody práce, aby byla výuka pro děti přitažlivá a zajímavá.

Také ve vlastivědě se klade důraz na to, aby žáci znali svoje okolí, místo, kde žijí a tyto informace byli schopni využívat. Učitel může velmi zajímavým způsobem přiblížit dětem informace o regionu, protože právě tady se dá využít řada možností. Může docílit toho, že regionální historie se dostane do podvědomí dětí a bude dál předávána dalším generacím.

Ze zkušeností víme, že pokud je dítě správně motivováno, má zájem o výuku a nové informace. Také zažije své první úspěchy, které mu pomohou rozvíjet touhu po vědění. Práce v kolektivu mu pomáhá rozvíjet vztahy s ostatními, aktivně se zapojuje do činností a v neposlední řadě si také utváří vztah ke svému učiteli. Nejen znalosti, ale také hodnoty života, které si během školní docházky vytváří, bude umět využít v osobním životě a to je náš cíl. Vážím si všech učitelů, kteří věnují svůj čas a nemalé úsilí přípravám, nebojí se případných překážek a mají chuť udělat pro své žáky něco víc.

Věřím, že tato práce bude přínosem nejenom pro učitele, ale i pro muzeum Luhačovického Zálesí. Je důležité, aby se děti neučily jen teoreticky, ale i prakticky, na základě prožitku. Spolupráce muzea se školou a naopak je velmi důležitá, zvláště při poznávání regionu. Aby spolupráce muzea a školy byla úspěšná, měly by muzea své programy nabízet školám a školy by měly návštěvu muzea zařazovat do svých

plánů. Škola se může taky zapojit do tvorby připravovaného programu a zajímat se o dění v muzeu.

Práce s dětmi je velmi náročná, ale také krásná. Náročná v tom, že děti jsou velmi vnímavé a učitel musí mít přípravu precizně propracovanou a připravenou. Každý učitel by měl děti vyburcovat k aktivitě a touze po nových vědomostech a na základě toho bude jistě vždy splněn výchovně vzdělávací cíl. Přeji každému učiteli, aby se mu toto dařilo a aby měl pocit z vykonané práce nejen on sám, ale také jeho žáci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

CMÍRAL, P.; KRŮŽELA, J. *Luhačovice – lázně z nejkrásnějších*. Praha: Lika Klub, 2003. 150 s. ISBN 80-86069-24-9.

ČERNOHOUS, R.; POKLUDA, Z.; WICHEREK, J. a kol. *Gottwaldovsko*. Gottwaldov: Merkur, 1988. 127 s.

ČINČOVÁ, I.; PETRÁKOVÁ, P. *Srdečný pozdrav z Luhačovic*. Luhačovice: Prameny, 2005. 65 s. ISBN 80-239-6049-0.

DIRGEL, M. *Minerální prameny Zlínského kraje*. Zlín: Zlínský kraj, 2008

HOLEČKOVÁ, M. *Živá voda Luhačovicka*. Beroun: MH, 2005. 119 s. ISBN 80-86720-18-7.

HORŇÁKOVÁ, L.; PETRÁKOVÁ, B. *Jurkovičovy Luhačovice*. Luhačovice: Prameny, 2007. 39 s. ISBN 978-80-239-9155-0.

JANČÁR, A. *Luhačovice – průvodce městem, lázněmi a blízkým okolím*. 2. vyd. Brno: Matprint, 2001, 135s.

JANČÁR, A. *Luhačovice*. Praha: Olympia, 1981, 117s.

JEŘÁBEK, J.; TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 126, 92 s. ISBN 80-87000-02-1.

JEŘÁBEK, J.; TUPÝ, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007 [cit. 2009-10-31]. Dostupný z [www: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>](http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)

JŮVA, V. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. Století*. Brno: Paido, 2004. 264s. ISBN 80-7315-090-5.

KAŠPAR, A. *Luhačovice – průvodce po lázních a jejich okolí*. MěstNV a ředitelství lázní v Luhačovicích, 1974, 149s.

KOŽÍK, F.; *Kouzelník z vily pod lipami*. Jančár, A.: *Lázně Luhačovice*. Brno: Blok, 1976. 122s.

MULLER, F. *Luhačovicko*. Luhačovice: Atelier IM, 2004. 285 s. ISBN 80-85948-55-9.

NEKUDA, V. *Zlínsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1995. 783 s. ISBN 80-85048-57-4.

NELEŠOVSKÁ, A.; SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 254 s. ISBN 80-244-1236-5.

PASTOROVÁ, M. Možnosti provázání programů muzeí a galerií se školními vzdělávacími programy. In. *Museum a škola: sborník příspěvků z konference Museum a škola Zlín 20. - 21. Března 2007. Acta musealia supplementa 2007/1*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2007. s. 23 – 29. ISBN 978-80-87130-01-8.

PETRÁKOVÁ, B. Muzejní společnost a muzeum v Luhačovicích. In. *Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně 2005/ 1-2*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2005. s. 5 - 14.

PETRÁKOVÁ, B. *Lidový kroj luhačovického Zálesí*. Zlín: MJVM, 2007. 46s. ISBN 978-80-903411-9-7.

POKLUDA, Z. *Sedm století zlínských dějin*. 2. vyd. Zlín: Esprint: Nadace Tomáše Bati, 2006. 174 s. ISBN 80-239-7200-6

POKLUDA, Z. *Zámek Luhačovice- barokní sídlo v proměnách času*. Luhačovice: Prameny, 2004. 32 s.

ŠVIHÁLEK, M. *Luhačovická zastavení starodávná i novější*. Luhačovice: Prameny, 2008. 153s. ISBN 978-80-254-3471-0.

VÁCLAVÍK, A. *Luhačovské zálesí*. 2. vyd. Luhačovice: atelier IM ve spolupráci s mikroregionem Luhačovské zálesí, 2005. 877 s. ISBN 80-85948-58-3.

VAVRDOVÁ, A. *Kapitoly z didaktiky vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 83 s. ISBN 80-244-0764-1.

VOŠTOVÁ, I. *Luhačovice zblízka i zdaleka*. Luhačovice: Atelier IM, 2003. 58 s.

WEDLICHOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7414-044-0.

ZEMEK, M.; JANČÁR, A. *Luhačovice*. Luhačovice: Městský národní výbor, 1986. 144 s.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

<http://www.hrady.cz/index.php?OID=6810>

<http://www.regionzlinsko.cz>

<http://www.luhacovskezalesi.cz>

<http://www.luhacovice.cz>

<http://www.malezalesi.avonet.cz>

<http://old.rvp.cz>

<http://rvp.cz>

<http://www.vuppraha.cz>

<http://vychodni-morava.cz>

<http://muzeum.zlin.cz>

<http://kr-zlinsky.cz>

<http://www.regionzlinsko.cz/images/docs/brozura.pdf>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA ČÍSLO 1: NĚKTERÉ PŘÍRODNÍ A KULTURNÍ PAMÁTKY REGIONU ZLÍNSKO

PŘÍLOHA ČÍSLO 2: MAPA REGIONU ZLÍNSKO

PŘÍLOHA ČÍSLO 3: ŽIVÉ TRADICE V REGIONU ZLÍNSKO

PŘÍLOHA ČÍSLO 4: OBCE LUHAČOVSKÉHO ZÁLESÍ

PŘÍLOHA ČÍSLO 5: NOŠENÍ KROJE K RŮZNÝM PŘÍLEŽITOSTEM

PŘÍLOHA ČÍSLO 6: SOUČÁSTKY MUŽSKÉHO KROJE

PŘÍLOHA ČÍSLO 7: SOUČÁSTKY ŽENSKÉHO KROJE

PŘÍLOHA ČÍSLO 8: SOUČÁSKY DĚTSKÉHO KROJE

PŘÍLOHA ČÍSLO 9: PRACOVNÍ LIST Z PROGRAMU BABIČČINA TRUHLA

PŘÍLOHA ČÍSLO 10: LIDOVÉ OBYDLÍ

PŘÍLOHA ČÍSLO 11: VYBAVENÍ LÁZEŇSKÉHO DOMU

PŘÍLOHA ČÍSLO 12: LÁZEŇSKÁ LÉČBA

PŘÍLOHA ČÍSLO 13: DUTÝ KMEN U PRAMENE ELEKTRA

PŘÍLOHA ČÍSLO 14: VYBAVENÍ MĚSTSKÉ VILY

PŘÍLOHA ČÍSLO 15: MĚŠŤANSKÁ KUCHYNĚ

PŘÍLOHA ČÍSLO 16: OBCHOD S LIDOVÝM UMĚNÍM

PŘÍLOHA ČÍSLO 17: OBRÁZKY ČÍSLO 1-22

PŘÍLOHA ČÍSLO 1: NĚKTERÉ PŘÍRODNÍ A KULTURNÍ PAMÁTKY REGIONU ZLINSKO

Čertova skála

nachází se asi dvě stě metrů západně od parkoviště u sochy sv. Jana Nepomuského nad obcí Lukov. Pověst praví, že hradní pán uzavřel s čertem dohodu, že přes noc postaví věž na hradě Lukov. Čert to ale nestihl, a když při svítání zakokrhal kohout, lekl se, upustil poslední kámen a už se nikdy neukázal. Lidé po té nazvali pískovcový skalní útvar Čertova skála.

Naučná stezka Lukov

trasa vede katastrálním územím obce Lukov, je zaměřena na zajímavosti fauny a flóry a přírodní památky daného území.

Naučná stezka Pasekářská

4 km okruh naučné stezky je zaměřen na faunu a flóru, sadařství a léčivé rostliny. Má 7 zastavení s informačními panely. Je využívána také k ekologické výchově dětí.

zámek Zlín

zámek Vizovice

hrad Malenovice

hrad Lukov

obuvnické muzeum ve Zlíně

zámek Lešná

Luhačovice

lázně Kostelec u Zlína

Baťův kanál

likérka R. Jelínka

PŘÍLOHA ČÍSLO 2: MAPA REGIONU ZLÍNSKO

PŘÍLOHA ČÍSLO 3: ŽIVÉ TRADICE V REGIONU ZLÍNSKO

Členské obce a města svazku Regionu Zlínsko leží na území Valašska, Slovácka a Luhačovského Zálesí. Tyto oblasti vynikaly v minulosti svými typickými prvky – kroji, lidovými zvyky, muzikou, písněmi i kuchyní. I v dnešní době se plno

těchto tradic daří udržovat. Zásahu na tom mají lidové soubory, které předvádějí kroje, písně

a tance, řemeslníci, kteří předávají svůj rukodělný um mladé generaci či pořádání tradičních akcí a setkání k významným událostem v roce.

Tradiční svátky

- Fašank neboli Masopust

lidové veselí s průvodem masek, kterým začíná doba masopustu. Pořádá se 40 dní před Velikonocemi, tedy v měsíci únoru. Při této příležitosti se pořádají zábavy, které se nazývají končiny, karnevaly, vodění medvěda i pochováání basy. Masopustem končí doba možnosti veselit se a začíná období postění se před velikonočními svátky.

- Vynášení „Mařeny“

zakočení zimního období se symbolickým utopením Moreny a vítání nastávajícího jara – znovuzrození přírody (březen)

- Velikonoce

pořádání velikonočního jarmarku na náměstí Míru ve Zlíně patří již mnoho let k tradici města Zlína. V Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně se každoročně uskutečňuje velikonoční předvádění, při kterém je možno zhlédnout i vyzkoušet si některá tradiční řemesla - pletení ze slámy, paličkování, barvení kraslic apod.

- Stavění a kácení máje

tradice stavění májek je typickým lidovým zvykem, který se hojně udržuje. Je spojen s pořádáním zábavy a soutěžemi mezi sousedními obcemi o co nejkrásnější májku.

- Otevírání a svěcení pramenů

každoroční slavnost na zahájení lázeňské sezony v největších moravských lázních Luhačovicích se koná pravidelně v měsíci květnu. Patří k němu akt posvěcení pramenů knězem, mše svatá v kostele Svaté Rodiny, slavnostní průvod městem a doprovodný program, který zajišťují lidové soubory.

- Otevírání Bařova kanálu

slavnostní zahájení plavební sezony se koná každoročně na začátku května v obci Spytihněv.

- Hody a poutě

Pořádání hodů či poutí bylo v minulosti spojováno vždy s významným datem dané oblasti.

- Vánoce

Pořádání vánočních trhů či jarmarků se stalo v mnoha místech tradicí. Jejich náplní je předvádění tradičních lidových řemesel a prodej řemeslných výrobků, mnohdy spojených s ochutnávkou místních lidových specialit i možností si některá řemesla přímo vyzkoušet. S Vánoce se také pojí výstavy betlémů.

- Folklórní soubory

Tradice a lidové zvyky, charakteristické pro území obcí Regionu Zlínsko, jsou udržovány a předávány z generace na generaci také působením mnoha folklórních souborů. Lidové písně, kroje, tance či zvyky předvádějí jejich zástupci při nejrůznějších akcích a významných událostech či setkáních.

- Tradiční lidová řemesla

Dalším charakteristickým prvkem daného území je provozování tradičních lidových řemesel, která se stejně jako písně a hudba předávají z generace na generaci. Předvádění těchto řemesel je spojeno s řadou akcí, které se již tradičně pořádají v jednotlivých obcích a městech.

- Lázeňství

Lázeňská léčba v největších moravských lázních Luhačovicích má více než třistaletou tradici. Je založena na využití přírodních léčivých zdrojů v kombinaci s nejmodernějšími léčebnými a rehabilitačními metodami. Je zaměřena především na onemocnění dýchacích cest, trávicího ústrojí, diabetu a pohybového aparátu.

- Hasičské tradice

V mnoha obcích zlínského regionu existují hasičské dobrovolné sbory. Ukázky jejich umění a techniky bývají každoročně důvodem k pořádání přehlídek, soutěžení i zavzpomínání si na „staré časy“.

- Tradiční akce v obcích a městech

- Krojový ples

- Maškarní ples

- Fašank, končiny, vodění medvěda - obchůzka maškarního průvodu po obci s večerní zábavou a pochováváním basy, jako symbolem ukončení možnosti veselit se, hrát a tancovat před nastávajícím čtyřicetidenním půstem.

- Košt vína a slivovice

- Velikonoční předvádění - Muzeum Zlín – ukázky barvení vajíček různými technikami, pletení košíků, velikonočních tatarů, výroba velikonočních ozdob ze slámy, papíru apod. s možností si některé techniky vyzkoušet.

- Velikonoční jarmark - Zlín - koná se tradičně na nám. Míru ve Zlíně. Je možné zde vidět i zakoupit tradiční velikonoční ozdoby, perníky, keramiku nebo ochutnat místní speciality. Součástí je ukázka lidových řemesel - košíkářství, řezbářství apod.

- Dostihy - Slušovice - pořádá se několik dostihových dnů, které začínají v měsíci dubnu a končí v měsíci říjnu.

- Stavění a kácení máje - v mnohých obcích a městech regionu.

- Otevírání Bařova kanálu - Spytihněv – slavnostní zahájení plavební sezóny na Bařově kanále je spojeno s vystoupením lidových souborů a kapel.

- Otevírání pramenů - Luhačovice - v tento den začíná oficiálně každoročně nová lázeňská sezóna. Uskutečňuje se posvěcení pramenů knězem, mše svatá v kostele Svaté Rodiny, slavnostní průvod městem a doprovodný program, který zajišťují lidové soubory.

- Luhačovická pouť - Luhačovice - spojená s prodejním jarmarkem řemeslných výrobků a atrakcemi pro děti.

- Tradiční výstava ovoce - Lukoveček – setkání zahrádkářů i široké veřejnosti již více než 20 let.
- Vizovické trnkobraní - Vizovice - patří mezi největší kulturně společenské akce ve Zlínském kraji a na Valašsku. Hlavní náplní je návrat k tradicím, které se na valašsku dochovaly a oslava švestky ve všech podobách. Festival hostí každým rokem spoustu kapel a známých umělců domácích i zahraničních, stálým účinkujícím je valašský král Bolek Polívka. Zajímavostí je již tradiční soutěž v pojídání švestkových knedlíků.
- Písní a tancem - Luhačovice - mezinárodní festival dětských folklórních souborů.
- Kejklířský jarmark - Zlín - ukázky i prodej lidových řemeslných výrobků s doprovodným programem, např. vystoupení mažorettek, kejklířů, ukázky šermířských soubojů apod.
- Slovácké hody s právem - Spytihněv – pořádáné každoročně na počest završení pracovního roku - předvádění tanců, písní a zvyků Slovácka s ochutnáváním tradičních lidových specialit, např. vdolečků, zabijačky i vína. Právo pořádat hody bylo v minulosti udělováno panovníkem, který vládl danému území.
- Ševcovská pouť - Zlín – předvádění ševcovského řemesla v Obuvnickém muzeu spojené s výstavou a prodejem rukodělných výrobků z kůže, např. pásků, měšců, náramků apod. Součástí je doprovodný kulturní program a výtvarná soutěž pro děti.
- Den řemesel - zámek Zlín - pořádáný u příležitosti svátku sv. Martina. V tento den měli v minulosti námezdní řemeslníci volno, a proto měli důvod k oslavě a veselí. Předvádění lidových řemesel veřejnosti je také oslavou zručnosti našich předků, která se mnohdy přenáší z generace na generaci.
- Vánoce v muzeu - zámek Zlín - výstava vánočních lidových tradic doplněná o doprovodné dílny. Živý betlém a vánoční trhy.

PŘÍLOHA ČÍSLO 4: OBCE LUHAČOVSKÉHO ZÁLESÍ

	Biskupice	biskupiceulhacovic.cz
	Březůvky	brezuvky.cz
	Dobrkovice	dobrkovice.cz
	Dolní Lhota	dolni-lhota.cz
	Doubravy	doubravy.eu
	Horní Lhota	horni-lhota.cz
	Hřivínův Újezd	hrivinuvujezd.cz
	Kaňovice	kanovice.cz
	Kelníky	kelniky.eu
	Ludkovice	ludkovice.cz
	Luhačovice	luhacovice.cz
	Petrůvka	obecpetruvka.cz
	Podhradí	obec-podhradi.cz
	Pozlovice	pozlovice.cz
	Provodov	provodov.cz
	Rudimov	rudimov.net
	Sehradice	sehradice.cz
	Slavičín	mesto-slavicin.cz

Slopné

slopne.cz

Velký Ořechov

PŘÍLOHA ČÍSLO 5: NOŠENÍ KROJE K RŮZNÝM PŘÍLEŽITOSTEM

Kroj pracovní byl oděv určený k práci. Vyznačoval prostotou a účelností. Až do dvacátého století se kroje šily z materiálu zhotovených podomácky. Dobře se udržovaly a byly pevnější.

Méně sváteční varianty kroje si lidé oblékali k nedělní odpolední muzice. Pro nedělní bohoslužby a cesty do města byly určeny kroje nákladnější a reprezentativnější. Největší důraz na oděv se kladl při velkých církevních svátcích, rodinných obřadech a svatbě. Nové svrchní součástky, které si pořizovali ženich a nevěsta, jim musely vydržet až do konce života. Chudší lidé si drahé obřadní součástky, určené ke svatbě, půjčovali. Stejně tak i vlněné sukně, boty apod.

Kroj pracovní

Muži nosili – gatě (drle) z konopného plátna, košile s otevřenými rukávy, haleny (do deštivého a chladného počasí), široký opasek, zástěra

Ženy nosily – rubáč, rukávce, leknici, sukni, fěrtoch, krátké plátěné kacabajky, šátek

Kroj sváteční

Muži – bledě modré soukenné nohavice, holínky, košile, vesty, sváteční košile se svázanými rukávy kolem zápěstí tkanicí a vyšívaná slámově žlutými odstíny, bleděmodré později červené vesty, župica, kožich, klobouk s rovnou stříškou, beranice. Koncem 19. století si muži oblíbili košile se širokými nabranými rukávy, krátkou soukennou vestu s přeloženými klopami, na přednicích bohatě zdobenou,

černé hohavice a vesta, plstěný šírák, černá beranice. Na Velkoořečovsku se nosili bílé plátěné gatě, přes ně se uvazovaly úzké modrotiskové zástěry s červenými tráčky,

Ženy – rubáč, plátěná sukně, rukávce zdobené slámově žlutou výšivkou, bílé leknice, světlé barevně tištěné sukně, proužkované těžké sukně (při chladném počasí), k bílým leknícím patřily fěrtůšky z lehkých látek, k barevným byly fěrtochy širší a tmavší, modrotiskové a světle potištěné, pentle (uvázané v předu), kordulka z červeného nebo bleděmodrého sukna, rukávníky, krátké kabátky, různé délky kožichů, nízké soukenné střevíce, bílé punčochy, holínkové boty, velké bílé nebo malé červené šátky, velké potištěné šátky, čepec. Novější rukávce krátké baňaté rukávy, k tomu fěrtůšky z továrně vyráběných látek, potištěné květy v pestrých barvách dole zdobené krajkou nebo nášivkou z pentliček. Od počátku 20. století se užíval vlněný kašmír s ostře barevnými květy, sametová kordulka přezdobená nášivkami a cetkami, kacabajky, jupky, šněrovací boty, tmavé vzorované punčochy.

Kroj svatební

Ženichův kroj se skládal ze svátečních součástí doplněný o snítku rozmarýnu za kloboukem, vonici s rozmarýnu, pozlátka a zlatého lnu zdobenou pavím perem. Stejnou vonici měl i družba a v ruce držel lískový proutek zdobený stuhami. Župice ženicha byla přepásána červeným šňůrovým pásem a později i složeným pruhem úvodní plachty.

Nevěsta si oblékala bílou sukni a fěrtoch, soukennou červenou kordulku, žlutě vyšíváné rukávce, bílé punčochy. Znakem nevěsty byla úvodnice a pentlení. Pentlení (obřadní úprava hlavy) bylo dominantou kroje nevěsty. Bylo propojeno s účesem a skládalo se z pěti samostatných částí. Družice měly věneček z textilních květů, foukaných perel a stříbrného draconu.

Obřadní plachta úvodnice byla sešita ze dvou dlouhých pruhů plátna. Byla veliká asi dva krát tři metry. Nosila se složená do úzkého pruhu tak, aby vynikl středový vyšíváný pás s krajkovou vložkou. Úvodnici si nevěsta ovinula kolem boků a

přidržívala vpředu přehozenou přes ruce. Úvodnice byla zdobena výšivkami ze slámově žlutého hedvábí.

Úprava hlavy

Hladce učesané vlasy, vpředu rozdělené cestičkou a spletené do copu měly svobodné dívky. V neděli si dívky česaly dva copy, ale k muzice vždy jeden. Na konci copu měly uvázanou mašli ze dvou až tří dlouhých stuh. Družice si česaly vlasy do drdolu. Vdané ženy si česaly cop nadpletený dlouhou tkanicí, který si omotaly kolem hlavy. Na hlavě ženy nosily čepec nebo červený šáteček. Muži si vždy zastříhovali vlasy podle „rendlíku“ a mastili je sádlem nebo máslem.

Pár v pracovním kroji

Pár v polosvátečním kroji

(Hřivínův Újezd, kolem roku 1920)

Odvedenec
(Dobruška, kolem roku 1930)

Muž ve svátečním kroji
(Pozlovice, kolem roku 1920)

Mladíci v letním kroji
(Hřivínův Újezd, kolem roku 1920)

Svobodný pár
(Kaňovice, kolem roku 1920)

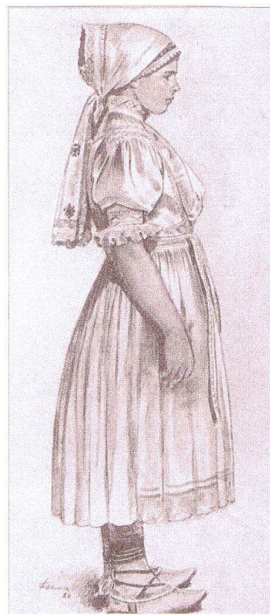

Družice ve starém typu kroje

Ženich a nevěsta

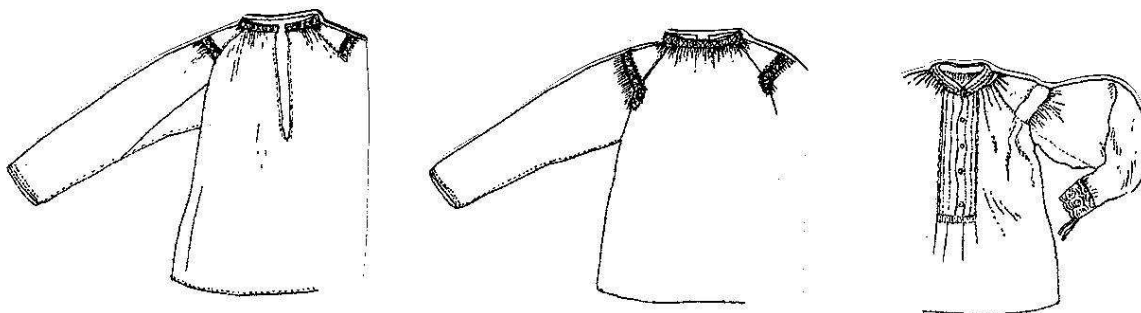
(z poloviny 19. století)

Dívka v celoplátěném kroji (z konce 18. století)

PŘÍLOHA ČÍSLO 6: SOUČÁSTKY MUŽSKÉHO KROJE

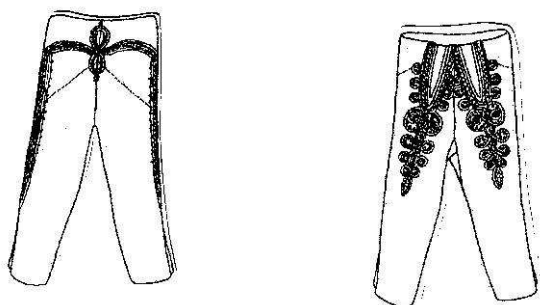
Košile (košula) – konopné, lněné, bavlněné, příramkový střih, stojatý límec, otevřené zúžené rukávy, u krku se spíná mosazným špendlíkem, sváteční lněná košile má stejný střih jako košile pracovní, ale je vyšívána slámově žlutým hedvábím

košile mužská se smetanovou

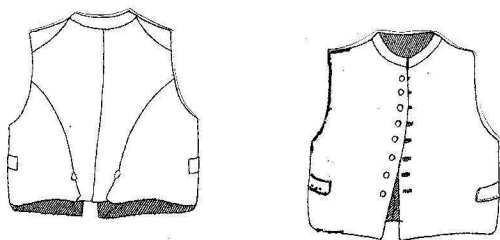
Kalhoty plátěné (gatě, drle, plátěnky, pltě) – pracovní gatě neboli drle jsou ušité z hrubšího konopného plátna, mají rovný střih s límcem, zapínaly se v pase pomoci hřebíků, později se stahovaly šňůrou, byly dlouhé do půli lýtek.

Kalhoty soukenné (nohavice, hutě) – ušity z podomácku zpracovaného sukna přírodní barvy, později se šily ze světlomodrého kupovaného sukna, zdobeny modrým či černým šňurováním, v pase se provlékal dlouhý vybíjený řemen, pod poklopcem se nosil červený, později pestře vyšíváný šátek.

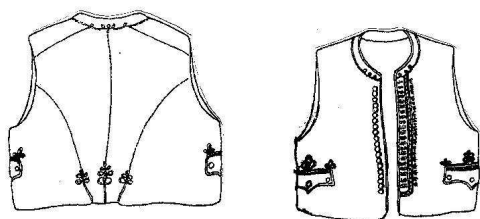

nohavice, světle modré sukno

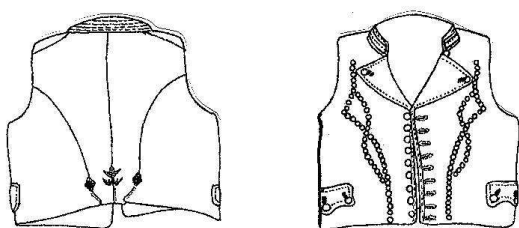
Vesta (bruclek, brunclek) – dlouhá pod pás, z modrého nebo červeného sukna, zdobena mosaznými knoflíky, zeleně obšitými dírkami a výšivkami, zavazovala se stuhou v horní dírcce, později černé nebo tmavomodré dlouhé nad pás.

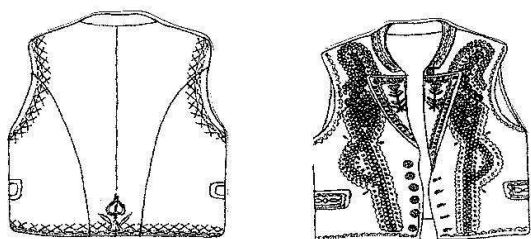
Vesta mužská, světle modré sukno (Pozlovice kolem roku 1820)

Vesta mužská, červené sukno (Hřivínův Újezd, kolem roku 1840)

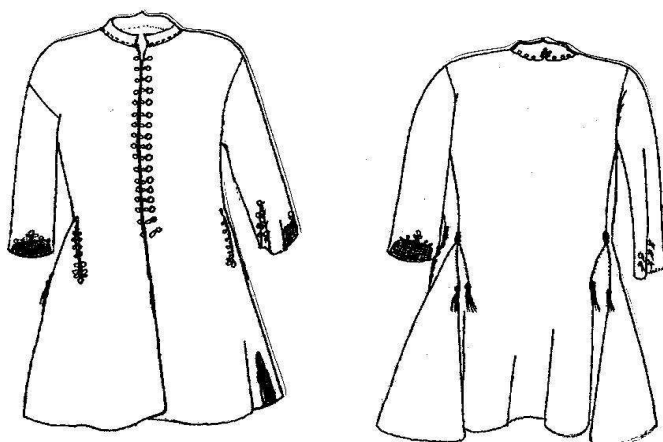

Vesta mužská, fialové sukno (Provodov, kolem roku 1880)

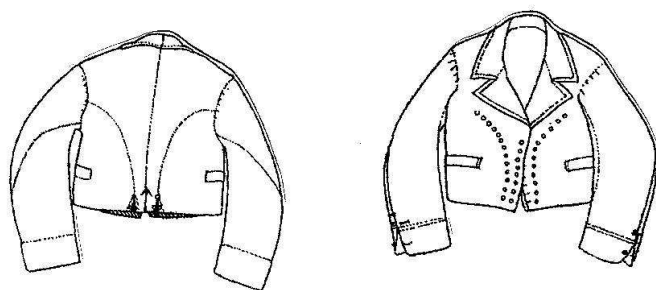
Vesta mužská, tmavě modré sukno (Dobrkovice, kolem roku 1910)

Halena a župice (mlsná halena, župica, halena s cymbálem, halena se sklopцем, plášč) dlouhý svrchní kabátec bílé přírodní barvy, měla úzký stojatý límec, zapínala se na řadu kolíkovitých knoflíků pomoci vlněných poutek, zdobena byla barevným suknem, sváteční župice se šily ze světlomodrého sukna, bohatě zdobeny. Halena s cimbálem měla vysutý obdélný límec (cymbál) zdobený červeným suknem a světlomodrým pruhem, zapínala se na poutka nebo kovové řetízky, u krku byla klopa podložená červeným suknem nahoře, dole světle modrým. Plášč byl tmavomodrý dlouhý plášť bez rukávů se širokým našaseným límcem. Zapínal se mosaznou sponou.

Župice, světle modré sukno (Pozlovice, kolem roku 1840)

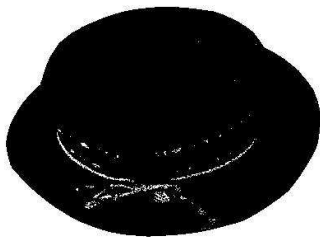
Kabátek (rukávník, lajb, špenzl) – ze světle modrého sukna, dlouhý do pasu, zdobený stříbrnými gombíky.

Kabátek, světle modré sukno (Pozlovice, kolem roku 1880)

Kožich (kožuch, duběňák, kyrys) – duběňák je kožich dlouhý až ke kolenům, od pasu rozšířený, zapínal se na pět kožených knoflíků. Kyrys je kožešinová vesta bez ozdob.

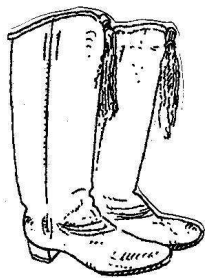
Klobouk (hromovník, hroťák, brúsek, širák, klobúk) – hromovník je kuželovitý klobouk, hrčák je klobouk ve tvaru hrotku, brúsek připomínající brusný kámen zdobený černými, zelenými a karmínovými úzkými stuhami, u mladých mužů visela nad čelem zelená šňůrka ve střapci, taky si za něho zastrkovali paví pero nebo kytku.

Klobouk brúsek (Pozlovice, kolem roku 1880)

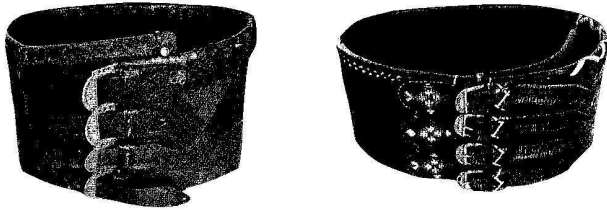
Čepice kožešinová (beranice, vydrovka, aksamitka, baranica) – vydrovky neboli aksamitky byly zdobeny zeleným soukenným nebo sametovým dýnkem a kožešinovým lemem.

Boty vysoké (úkladové, čížmy, krabačky) – botám s hrubou podešví se říkalo úkladové, podpadky měly podrážené podkovičkami, vysoké boty s měkkou holení se nazývaly čížmy, vpředu zdobeny barevnou růžicí a dlouhým modrým nebo fialovým střapcem. Čížmy mívaly železné kované podpatky. Později se nosily boty krabačky, které měly jeden šev a tuhou holeň. Nad nártem byly mírně nakrabacené.

Boty vysoké (Pozlovice, kolem roku 1850)

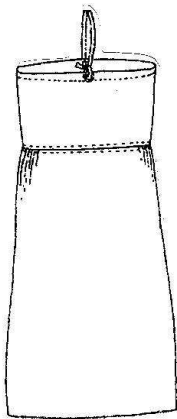
Pás – kožený pás široký 20 – 35 cm, zapínaly se na přesky, měly vnitřní kapse, zdobené rytým nebo slepotiskovým dekorem, kolem okraje barevné kůže.

Pás široký (Březůvky, kolem roku 1850), pás široký (Kelníky, kolem roku 1840)

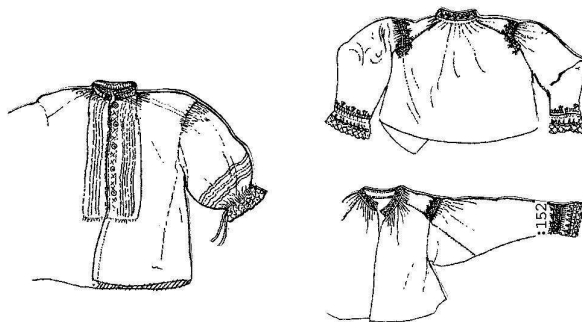
PŘÍLOHA ČÍSLO 7: SOUČÁSTKY ŽENSKÉHO KROJE

Rubáč (rubánka, rubaňa, rubanisko) – z konopného nebo lněného plátna, intimní součást oblečení obepínající tělo.

Rubáč, Kaňovice, kolem roku 1840

Rukávce – z plátna, dlouhé do poloviny zad, příramkový střih, dlouhé rukávy, zdobené slámově žlutou výšivkou. Postupem času se rukávce zkracovaly.

Rukávce (Pozlovice, konec 19. století), rukávce vyšívané (Pozlovice, kolem roku 1850)

Žena ve starém typu rukávců
(Horní Lhota, kolem roku 1920)

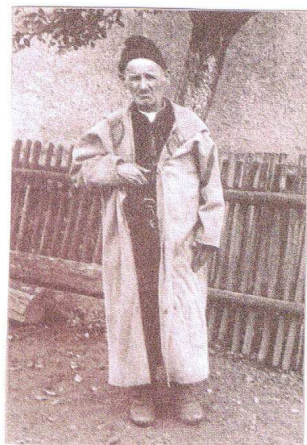

Matka a dcera, rukávce „plýtké“ a „dutky“
(Pozlovice, kolem roku 1920)

Žena v rukávcích se zalomenými rukávy (Velký Ořechov, 1920),
dívka v soudobém kroji (Hřivínův Újezd, 1920)

Muž v haleně se sklopцем

Muž v župici

(Pozlovice, kolem roku 1920)

Muž v kožichu

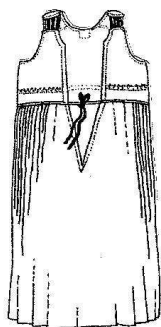
(Pozlovice, 1920)

Muž v mlsné haleně

(Slopné, kolem roku 1920)

Sukně se živůtkem (leknica s opléčkem, leknice) – vrchní sukně z konopného plátna, sešitá se živůtkem, který zastupuje kordulu, zdobena výšivkou z nebělené příze, později se plátěná sukně odělila od živůtku a sloužila jako leknice,

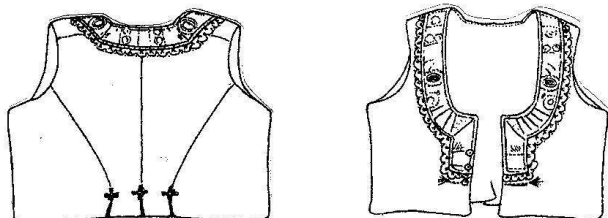

Leknice (Pozlovice, kolem roku 1800)

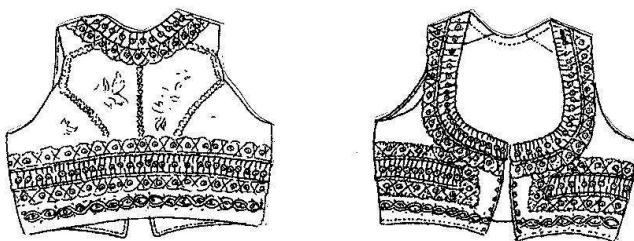
Sukně – kromě lekníc se nosily i sukně zvoncovitého tvaru, dlouhé do poloviny lýtek. Sukně byly jednobarevné, barvířské s bleděmodrým nebo červeným vzorem na tmavém podkladu nebo sukně s drobnými barevnými rostlinnými vzory na světlém podkladu.

Zástěra (fěrtoch, fěrtůšek, fjertůšek) – původně z nebarveného domácího plátna, později se nosily jednobarevné modré fěrtochy, bílé fěrtochy s ručně tištěnými vzory motivů květu či kytice, anebo modrotiskové. V první polovině 19. století se na svatbu pořizovaly mušelínové bílé fěrtůšky s vytkávanými vzory. Poté se nosily z hedvábné látky zdobené drobnými květy na tmavém podkladu, po nich pestré kašmírové s ostrými barvami a ještě později brokátové.

Živůtek (kordulka, kordula, životek, frýdka) – nejstarší živůtky byly soukenné, bleděmodré a červené barvy, měly kulatý hluboký výstřih, olemovaný vytkávanou stuhou s květy, zapínaly se na háčky. Později byly živůtky šity z materiálů, jako je damašek, brokát, hedvábí, atlas, samet.

Živůtek ženský, červené sukno (Pozlovice, kolem roku 1840)

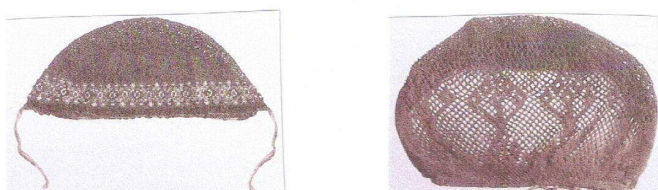

Živůtek ženský, brokát (Pozlovice, kolem roku 1914)

Rouška (šatka a vínek, parta, kánka, tkánka, kuklenka, křupa, šátek, čepec) – znak svobodné ženy, šatku tvoří jeden a půl metru dlouhý pruh bílého lněného plátna na krajích vyšívány krémovým hedvábím. Šátky měly různé barvy. Čepec nosily vdané ženy.

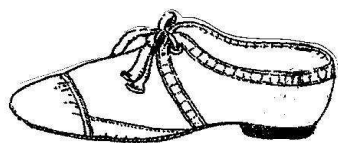

Čepec síťovaný (Slavičínsko, kolem roku 1880)

Čepec pletený na krosčecích (Řetečov, kolem roku 1890), čepec háčkovaný (Březůvky, kolem roku 1890)

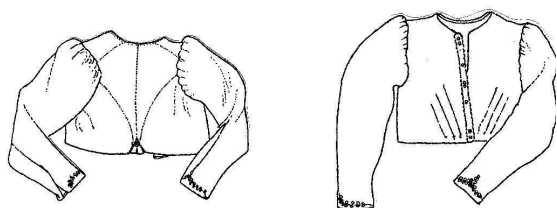
Obuv a punčochy (stříví, šústky, jančary)- punčochy byly bílé a vlněné, s červenozeleným motivem na kotníku. Střevíce byly v červené nebo světlomodré barvě, obšité kůží, s nízkým dřevěným podpatkem. Šústky byly nízké střevíce z černé kůže nebo ze sukna, zdobené červenou tkanicí. V druhé polovině 19. století se začaly nosit dvoušvové holínkové boty s měkkou holení. Jančary jsou boty vysoké do poloviny lýtek, zdobené vykrajovanými lakovanými prvky a dírkováním.

Střevíce soukenné (Pozlovice, kolem roku 1850)

Kožich – krátké byly zdobené motivy srdíček, dlouhé měly hnědočervenou barvu, zdobené byly hnědou a červenou kůží a tmavým sukem.

Kabát (mentýk, mentlík, šuba, kabátek, rukávník, kacabajka, jupka) – mentýk je soukenný kabát višňově červené barvy, lemovaný liščí kožešinou a zdobený modrým šňůrováním a střípečky. Rukávník je krátký soukenný kabátek bledě modré nebo višňové barvy. Dlouhá až pod pás byla kacabajka doplněná umělou kožešinou, sametem nebo korálkovými nášivkami. Jupky byly krátké a volné zdobené nášivkami a korálky.

Kabátek soukenný (Hřivínův Újezd, kolem roku 1860)

PŘÍLOHA ČÍSLO 8: SOUČÁSTKY DĚTSKÉHO KROJE

Mezi součástky dětského kroje patří plátěné košilky, čepečky, zavinovačky, povijan, košilka s límečkem, šaty s baňatými rukávky, pestré čepečky, leknice, fěrtůšek, kožíšek, konopné drle, košile, vesty, klobouk, haleny

Matka s chlapci v polosvátečním kroji

Matka s dítětem v čepečku

(Doubravy, kolem roku 1920)

Děti v polosvátečním kroji

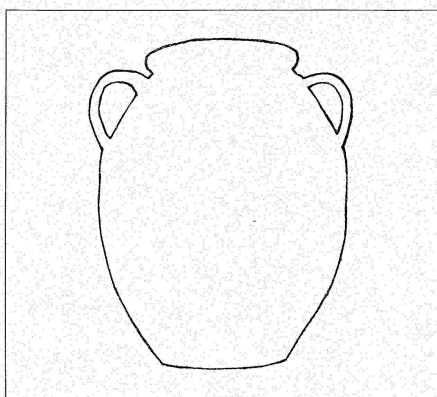
Děti ve svátečním kroji

(Hřivínův Újezd, kolem roku 1920)

PŘÍLOHA ČÍSLO 9: PRACOVNÍ LISTY Z PROGRAMU BABIČČINA TRUHLA

Babiččina truhla (2b)

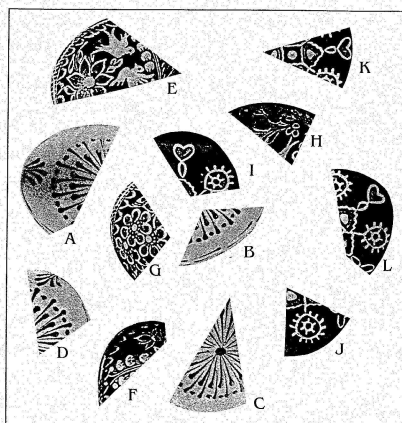
Doplň výzdobu předmětu,
jak sis zapamatoval(a) z výstavy
Keramická zásobnice

Zakuřovaný hliněný hrnec na uchovávání
potravin, zdobený krouživou kresbou
pomocí hladkého obláčku.

Babiččina truhla (13)

Při úklidu v muzeu se rozbila tři malovaná vajíčka.
Poznás, které části patřily k sobě?

1 2 3

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

PŘÍLOHA ČÍSLO 10: LIDOVÉ OBYDLÍ

PŘÍLOHA ČÍSLO 11: VYBAVENÍ LÁZEŇSKÉHO DOMU

PŘÍLOHA ČÍSLO 12: LÁZEŇSKÁ LÉČBA

PŘÍLOHA ČÍSLO 13: DUTÝ KMEN U PRAMENE ELEKTRA

PŘÍLOHA ČÍSLO 14: VYBAVENÍ MĚSTSKÉ VILY

PŘÍLOHA ČÍSLO 15: MĚŠŤANSKÁ KUCHYŇĚ

PŘÍLOHA ČÍSLO 16: OBCHOD S LIDOVÝM UMĚNÍM

PŘÍLOHA ČÍSLO 17: OBRÁZKY ČÍSLO 1 - 22

OBRÁZEK ČÍSLO 1 dostupný na: www.luhacovskezalesi.cz

OBRÁZEK ČÍSLO 2 – 22 dostupný na: www.luhacovice.cz

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Plášková
Katedra:	Primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Spolupráce muzea a školy při poznávání regionu
Název v angličtině:	The cooperation between museums and elementary schools in the region cognition process
Anotace práce:	Diplomová práce Spolupráce muzea a školy při poznávání regionu je zaměřena na region Zlínsko se zaměřením na Luhačovické Zálesí. V teoretické části je zpracována historie regionu, začlenění učiva o regionu v RVP ZV a charakteristika muzea v Luhačovicích. Důležitou součástí práce je muzejně pedagogický program založený na vlastním prožitku dětí.
Klíčová slova:	region, museum, metoda, škola
Anotace v angličtině:	The Diploma „The coopertion between museums and elementary schools in the region cognition process“ works with region Zlín – the importnt part of this diploma is Luhačovické Zálesí. There is history of this region, integrating school work about this region in RVP ZV and characteristic the museum in Luhačovice in the theoretic part. The pedagogic program with museum in important part of this diploma. Children can feel their own experience.
Klíčová slova v angličtině:	Region, museums, teaching_methods, school

Přílohy vázané v práci:	17
Rozsah práce:	143 stran
Jazyk práce:	Český jazyk